

Kvalitatiivuuring eesti keele laagrite ja pereõppe tõhususest

Lõpparuanne

Oktoober 2009

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Uuringu eesmärk ja ülesehitus	4
2. Kokkuvõtted intervjuudest.	7
2.1. Keeleõppija laagris	7
2.2. Tugiõpilane laagris	12
2.3. Keeleõppija peres	18
2.4. Keeleõppija vanem	20
2.5. Tugipere.....	22
2.6. Projektijuhid.....	25
2.7. Eesti keele õpetaja laagris	28
2.8. Eesti keele õpetaja vene koolis	32
3. Uuringu järeldused.....	34
4. Ettepanekud uuringu tellijale	39
4.1. Keeleõppeprojektide rahastamise eeltingimuste muutmise	39
4.2. Vastastikune integratsioon keeleõppeprojektides.....	42
4.3. Muud ettepanekud uuringu tellijale	42
Lisa. Küsimustikud.	44

Sissejuhatus

Käesolev kvalitatiivuuring eesti keeleõppe projektide tõhususest on läbi viidud AFM Consult OÜ poolt Integratsiooni Sihtasutuse tellimusel.

Uuring viidi läbi ajavahemikul märts - oktoober 2009.

Uuring koosnes järgmistest etappidest:

- Taustinformatsiooni kogumine, sihtrühma valik, küsimustike koostamine ja konsultantide värbamine (märts 2009)
- Uuringu mahu ja struktuuri kooskõlastamine tellijaga, mille kohta esitati vahearuanne (30.03.2009)
- Valimi koostamine ja respondentide värbamine (aprill 2009)
- Intervjuude läbiviimine (mai – juuli 2009)
- Intervjuude tõlkimine, andmete analüüs, aruande koostamine (august – oktoober 2009)
- Uuringu tulemuste esitamine ja ettekanne MS PowerPoint presentatsiooni vormis (oktoober 2009)

Uuringu lõpparuanne koosneb neljast osast:

1. Ülevaade uuringust. Selles peatükis kirjeldatakse lähemalt uuringu eesmärki, sihtrühmade valikut, respondentide arvu ja jaotust ning uuringu metodoloogiat laiemalt.

2. Kokkuvõtted intervjuudest. Kokkuvõtted on kaheksas kategoorias, vastavalt igale sihtrühmale ja need on illustreeritud vastajate tsitaatidega.

3. Järeldused intervjuudest. Uuringu järeldused on toodud üheksas punktis, neis võrreldakse erinevate sihtrühmade vastuseid ning tehakse üldiseid intervjuudest kõlama jäänud kokkuvõtteid ning järeldusi.

4. Ettepanekud uuringu tellijale. Vastavalt uuringu kokkuvõtetele ja järeldustele on toodud ettepanekud Integratsiooni SA-le edasiste keeleõppe projektide täiustamiseks.

Uuringu teostanud AFM Consult OÜ on Eesti kapitalil põhinev firma, mille põhitegevusaladeks on turu-uuringud ning turundus- ja juhtimisalased konsultatsioonid. AFM Consultil on suur mitmeaastane kogemus kvalitatiivuuringute läbiviimisel. Põhilisteks uurimisvaldkondadeks on sageli olnud sotsiaal- ja tervishoiuga seonduv.

1. Uuringu eesmärk ja ülesehitus

Uuringu eesmärk

Uuringu eesmärgiks oli selgitada välja keeleõppe tõhusus koolivälises keskkonnas, milleks antud uuringu raames olid keelelaagrid ja keeleõpe peres. Peamiselt keskenduti järgmistel teemadel:

- Projektielsete tegevuste efektiivsuse hindamine
 - Keeleõppijate valiku kriteeriumid ja nende järgimine (eelnev eesti keele oskuse tase, soov keeleoskust parandada, valmidus, soostumus, ootused)
 - Tugiõpilaste valiku kriteeriumid (ettevalmistus, valmidus aidata, ootused) ja nende järgimine
 - Lastevanemate ootused koolivälisele keeleõppele
 - Pedagoogide (keeleõpetajad, kasvatajad) ettevalmistuse kriteeriumid, motivatsioon, missioonitunne, ootused
- Keelelaagri ja pereõppe projektide rakendamine – eesmärkide saavutamise ja osalenud noorte rahuolu hindamine
 - Keelelaagrites osalenud noorukite (nii keeleõppijate kui tugiõpilaste) rahulolu – mis meeldis kõige rohkem ja mis ei meeldinud üldse
 - Laagrites kasutatud erinevad keeleõppe meetodid
 - Laagritegevused:
 - Võimalused eesti keelt kõneleda keeletundide väliselt
 - Tugiõpilaste valmidus aidata ja keeleõppijate soov ning võimalus keeleoskust harjutada
 - Eesti kultuuri ja traditsioonidega tutvumise võimalused
 - Teiste rahvuskultuuri- ja traditsioonidega tutvumise võimalused
- Projektijärgsete tulemuste hindamine
 - Sotsiaalne mõju – edasised kontaktid, keeleõppijate valmidus ja soov suhelda eesti keeles, eestlaste valmidus ja soov suhelda mitte-eestlastega, arvamuste muutus kõrvalelavatatest teisest rahvusest inimestest (mõlemapoolne)
 - Keeleline mõju – suhtumine eesti keelde, suhtlemise julgus eesti keeles, eesti keele õppeedukuse paranemine koolis
 - Soov osaleda keeleõppe projektides ka tulevikus
- Võimalike ettepanekute formuleerimine

Terminoloogia

Käesolevas uuringus on kasutatud järgnevaid termineid:

- Keeleõppija - eesti keelest erinevat kodukeelt kõnelev laps või noor, kes osales keeleõppe projektis keeleõppe eesmärgiga.
- Tugiõpilane – eesti keelt kodukeelena kõnelev laps või noor, kes osales keeleõppe projektis eesmärgiga aidata keeleõppijat eesti keele õppimisel.
- Tugipere – pere, kes osales keeleõppe projektis, milles elas keeleõppija ning mille eesmärgiks oli aidata keeleõppijat õppida eesti keelt.

Uuringu sihtrühm

Uuringu sihtrühm on jagatud kaheks, valdav osa vastajatest kuulus esimesse gruppi:

1. Keeleõppe laager

- Keeleõppijad, kes osalesid keeleõppe laagrites aastatel 2005-2008
- Tugiõpilased, kes osalesid keeleõppe laagrites aastatel 2005-2008 tugiõpilastena
- Pedagoogid (laagrijuhatajad, kasvatajad, keeleõpetajad), kes osalesid keeleõppe laagrites aastatel 2005-2008
- Keeleõppe laagris osalenud keeleõppijate vanemad
- Vene koolide eesti keele õpetajad, kes õpetasid keeleõppe projektis osalenud noorukeid projektijärgselt

2. Pereõpe

- Keeleõppijad, kes osalesid pereõppes aastatel 2005-2008
- Tugipere liikmed, kes osalesid pereõppe projektides aastatel 2005-2008
- Pereõppe projektides osalenud keeleõppijate vanemad
- Vene koolide eesti keele õpetajad, kes õpetasid keeleõppe projektis osalenud noorukeid projektijärgselt

Uuringu käigus intervjueriti 172 respondenti, nende jaotus on toodud alljärgnevas tabelis (sulgudes on toodud respondentide jaotus vastavalt sellele, mis aastal nad või nende lapsed osalesid projektides; need respondendid, kes osalesid laagritöös korduvalt, on grupeeritud sellesse aastasse, mil nad osalesid projektis esmakordselt):

	Kokku	Tallinn/Harjumaa	Kohtla-Järve	Narva
Keeleõppijad laagris (2005 -14; 2006 - 16; 2007 - 15; 2008 - 17)	62	25	18	19
Keeleõppijad peres (2005 -2; 2006 - 4; 2007 - 2)	8	5	2	1
Tugiõpilased (2006 -2; 2007 -5; 2008 - 3)	10	10	-	-
Keeleõppijate vanemad (laager - 44; pere - 10)	48	16	16	16
Keeleõpetajad laagris	10	4	4	2
Muu laagripersonaal	8	4	2	2
Pereõppe tugipere liikmed	8	-	-	-
Eesti keele õpetajad vene koolides	18	6	7	5

Lisaks külastati üht keelelaagrit 2009.a. suvel, mille käigus intervjueriti keeleõppijaid, tugiõpilasi, eesti keele õpetajaid, kasvatajaid ja laagrijuhti.

Küsitletud keeleõppijate vanus jäi vahemikku 10-16, tugiõpilased olid 14-19-aastased. Laste intervjuerimisel on eelnevalt võetud nende vanema kirjalik nõusolek.

Vastajate geograafilisse valimisse kuulusid põhiliselt Tallinnas ja Ida-Virumaal elavad projektis osalejad, tugipere liikmed olid Järva-, Põlva- ja Võrumaalt.

Sihtrühm on kooskõlastatud Integratsiooni SA-ga märtsis 2009.a. Kõikide vastajate nimed ja võimalusel ka kontaktandmed on edastatud tellija poolt.

Valimi koostamisel on kasutatud randomiseerimisprintsipi, kuid seda on mõjutanud potentsiaalsete respondentide kontaktandmete puudulikkus, seega toimus valik nende hulgast, kelle kontaktandmed olid täpsed.

Uuringu jooksul toimunud intervjuud on läbi viidud ajavahemikul mai-juuli 2009.a. Põhiliselt on toimunud paarisintervjuud, aga ka individuaal- ning grüpiintervjuud.

Kõik vastused on konsolideeritud ja vastajatele on garanteeritud anonüümsus.

Metodoloogia

Kvalitatiivuuring on uuringu meetod mis pakub seletust, üldistavaid hüpoteese, kuid ei väida täielikku tõde mingi ühiskonna probleemi kohta (Thiesse, 1997). Kvalitatiivuuring keskendub mõistmisele, seletusele ja tõlgendamisele, ning selle tulemused ei ole matemaatilised (arvudes, protsentides mõõdetavad), vaid sõnalised kirjeldused ja hinnangud. Kvalitatiivuuringut kasutatakse uuritava terviku tõlgendamiseks, mitte fragmentaarseteks 'intervjueeritavate omaduste' peegeldamiseks.

Kvalitatiivuuringu teostamiseks kasutatakse reeglina avatud küsimuste abil läbiviidud intervjuusid. Antud uuringu küsimustikud on toodud aruande lisas.

Eksperdid

Projekti juht: Jüri Dmitrijev

Uuringu läbiviijad: Marge Kallas, Olga Feldmann, Jekaterina Brötsejeva, Stina Raudsik, Elina Tenusar.

Lisaks kaasati uuringu analüütilisse protsessi konsultante: Luule Kösler, Annelii Juhkama, Svetlana Brjalina (Tallinna Humanitaargümnaasium).

2. Kokkuvõtted intervjuudest.

Selles peatükis on toodud kokkuvõtted erinevate sihtrühmade intervjuudest. Kokkuvõtted on kaheksas kategoorias. Iga sihtrühma küsimustiku struktuur on toodud käesoleva uuringu lisas. *Kursiivis* on vastajate tsitaadid, illustreerimaks vastavat teemat. Keeleõppijate ja nende vanematega on intervjuud läbi viidud valdavalt vene keeles, teiste sihtrühmade esindajatega eesti keeles.

2.1. Keeleõppija laagris

Projektieelsed tegevused, keeleoskus enne projekti

Enamus juhtudel pakuti lastele laagris osalemist koolides, kas klassijuhataja või eesti keele õpetaja poolt. Osadel juhtudel võeti ühendust vanematega ning esmane otsus oli vanemate poolt tehtud.

Eesti keele teadmiste taset kontrolliti vähestel (enamasti olid need Ida-Virumaa õpilased). Osadega eelnevalt vesteldi, kuid enamus lapsi vastas, et mingit ettevalmistust ega keele oskuse hindamist ei toimunud. Samas, nende õpilaste arv, kes hindasid oma eesti keele teadmisi alla keskmise taseme, oli väike (hinnanguliselt kümnendik), ning ligi pooled hindasid oma keeletaset keskmiseks.

Osa lapsi (ligi kolmandik) vastas, et valmistusid iseseisvalt laagriks ette – vaatasid eesti keele õpikuid, tuletasid meelde sõnavara jne. Erinevusi Ida-Virumaa ja Tallinna õpilaste vastuste vahel ei olnud.

Märkimisväärne erinevus oli aga keelekasutamises igapäevases elus – Ida-Virumaal on õpilaste arvates eesti keelt võimalik kasutada ainult kooli eesti keele tunnis. Vaid üksikud Ida-Virumaa õpilased vastasid, et enne laagrit oli neil võimalus eesti keeles suhelda väljaspool kooli (mõni eestlasest sõber või sõbranna, poemüüja või virtuaalne vestluspartner). Tallinna õpilaste hulgas oli aga enamus vastanutel igapäeva elus kas või üks eestlasest sõber või sõbranna, küllalt palju on eestlastega kokkupuutumist koduhoovis.

Vastuste analüüsidest ilmnes, et Ida-Virumaa õpilased hindavad oma eesti keele oskust üldiselt paremaks kui Tallinna õpilased, kuid selline vahe on tõenäoliselt seotud sellega, et Tallinna lastel on oluliselt rohkem võimalust eesti keeles suhelda ning adekvaatsemalt endale aru anda oma keeleoskuse osas praktikale tugines. Ida-Virumaal see hinnang on pigem teoreetiline.

Esmane mälestus keelelaagrist

Valdava enamuse mälestused olid kas väga positiivsed või head, ainult paar last Ida-Virumaalt ei olnud külastatud laagrist vaimustuses. Kõige rohkem meenutati väljasõite (ekskursioonid, matkad, muuseumite või linnade külastused). Laagriseseid üritusi (spordivõistlusi, konkursse, käsitööringe, etendamist jms) meenutati oluliselt vähem, üksikutele jäid kõige rohkem meelde toredad laagrikaaslased, õhkkond ja üldine meeleolu. Keeleõppimist ei meenutanud keegi.

- *Keskfond oli väga sõbralik, oli isegi imelik, et mingil hetkel ei teinud vahet kas on eestlane või venelane, kõik olime koos ja oli huvitav.*

Positiivne ja negatiivne keelelaagris

Suunavale küsimusele selle kohta, mis kõige rohkem meeldis, vastati (peale ekskursioone ja matkade, mida jälle paljud meenutasid) väga erinevaid asju alates olmetingimustest ja toitlustamisest kuni keeletunni organiseerimiseni, meeldisid ka laagri sees korraldatud üritused (võistlused, spordimängud, kunstiringid).

- *Eesti keele tunnid olid väga huvitavad, nad ei olnud formaalsed, nagu koolis, toimusid looduses ja õpetaja oli väga tore ja sõbralik!*
- *Ilm oli ilus ja me saime kogu aeg väljas olla, saime ujuda, käisime metsas marju korjamas.*
- *Mulle meeldis, et saime eestlastega väga hästi läbi, nad olid väga toredad ja sõbralikud, ei olnudki sellised nagu tavaliselt.*

Paljud respondendid ei osanud midagi negatiivset meenutada. Negatiivne, mida esile toodi, oli valdavalt seotud olmetingimustega (liiga palju inimesi ühes toas, elati pööningul, varajane magamine ja ärkamine jne.) Paar last meenutasid negatiivsena eesti keele tunde.

- *Venelasi ja eestlasi majutati erinevatesse tubadesse, kusjuures eestlased elasid viie kaupa ja venelased kümne kaupa. Eestlaste toad olid palju mugavamad kui meie omad.*
- *Iga asja eest pandi hind – käitumine, toa korrashoid, pidevalt käidi meid kontrollimas, kogu aeg tehti noomitusi.*
- *Muuseumite külastusi oli liiga palju, lõpuks olin nendest tüdinud, aga kõik pidid käima.*
- *Liiga vähe vaba aega oli – terve päev kogu aeg midagi oli vaja teha, aga õhtul kl 10 pidi juba voodis olema.*
- *Liiga palju vaba aega oli – igav!*
- *Päeviku täitmine oli päris nõme asi, ja seda enam, kui pandi teiste ees seda lugema.*
- *Iga asja kohta pidi aruande tegema, see oli nii tüütu, ei saa aru milleks seda vaja oli. See võttis väga palju aega.*
- *Kõikidel ei ole talenti, et laulda ja tantsida, ei ole mõtet sundida, kui inimene ei oska seda teha ja ei taha ka.*

Kuidas oli organiseeritud eesti keele õpe?

Viis last (kõik Ida-Virumaalt) vastasid, et eesti keele tundi nende laagris ei olnud. Enamus õpilastest vastas, et eesti keele tunni vormiks oli rühmatöö. Üle poole vastasid, et tund erines oluliselt tavalisest eesti keele tunnist koolis (õppetöö rühmades, vabas mitteformaalses vormis, mängiti erinevaid mängu, lauldi, osad tunnid toimusid õues jms), teised aga ei osanud laagri- ja tavalise koolitunnil vahet teha (istusid klassis, täitsid grammatika ülesandeid, lugesid tekste jne.)

- *Tunnid olid väga huvitavalt organiseeritud – olime rühmades ning igaühel oli tugiõpilane, kes aitas, kui ei osanud midagi. Õpetaja oli väga lahke ja sõbralik.*
- *Tunnid olid vabas vormis, mitte nii nagu koolis. Koolis ma ei taha eesti keele tundi minna, aga laagris tahtsin küll.*
- *Tundides me ainult mängisime ja laulsime, see oli väga huvitav!*

Teemad, mida eesti keele tundides puudutati, olid erinevad, kuid enamus juhtudel olid nad seotud tavaeluga (loodus, riietus, toiduained ja toitlustus, ilm jne.). Osad ütlesid, et oli palju kirjutamist (grammatika harjutused, laagripäevikud jne.), teised aga ei pidanud üldse midagi kirjutama, õppisid ainult kõnekeelt.

- *Rääkisime kõigest, mis ümberringi toimus, mida nägime, suvest, ilmast. Kui oli ekskursioon, siis see oli ka eesti keeles ja pidime eesti keeles küsimustele vastama.*
- *Eesti kirjanikest ja kirjandusest, ma ei teadnudki, et neid on nii palju.*
- *Palju grammatika harjutusi oli, need olid keerulised, aga tugiõpilane aitas mul neid ära teha, talle oli lihtne.*

Enamus vastas, et tugiõpilasest oli palju kasu, ta aitas kas väga hästi või hästi. Paljudel juhtudel tugiõpilased ei osanud vene keelt üldse, seega suheldi nendega eesti keeles või segakeeles, ka inglise keelt appi võttes.

Kaks õpilast (üks Tallinnast ja üks Ida-Virumaalt) vastasid, et tugiõpilasest ei olnud mingit kasu ega abi.

- *Ta (tugiõpilane) oli nii üleolev ja ülbe, ma ei tahtnud isegi küsida temalt midagi.*

Eesti keele õppe üldine hinnang

Üldine hinnang on positiivne.

Enamus õpilastest hindas seda heaks või väga heaks, paljud pidasid seda palju huvitavamaks kui tavaline koolitund. Mõned vastasid, et suvel ei ole tahtmist õppida, seega keeletund ei olnud neile huvitav (nende hulgas enamus olid need, kes ütlesid, et tund ei erinenud koolitunnist – klassitöö, kirjutamine jne.)

Millised olid igapäevategevused väljaspool keeletundi?

Nimetati väga erinevaid tegevusi (sport, huviringid, ekskursioonid, matkamine jne.). Vastustest on näha, et laagrid, kus oli rohkem vaba aega ja tavalist keeleõpet ei toimunud, meeldisid rohkem kui need, kus oli suurem rõhk distsipliinile, selle hindamisele ja aruandlusele (mõned õpilased mainisid negatiivsena igapäevast nõuet päeva kokkuvõtet kirjutada). Kuigi üldine hinnang keeleõppe välistele laagritegevustele oli positiivne.

- *Väga palju tegime sporti, mängisime palli, käisime ujumas, metsamatkal – kõik oli väga huvitav.*
- *Väga meeldis ekskursioon Tartusse, üldse oli laagris väga tore, kunstiring oli huvitav.*
- *Laulsime, õppisime eesti tantse ja laule.*

Suhtlemine laagrikaaslastega.

Kaks kolmandikku keeleõppijatest vastas, et väljaspool keeletundi ja organiseeritud üritusi (spordimängud, viktoriinid jne.) eestlastest kaaslastega eriti ei suheldud. Kolmandikul juhul vastati, et suheldi kas pidevalt või palju.

- *Väljaspool tunde ei ole suhelnud, sest eestlased suhtlesid ainult omavahel.*

- *Eriti ei suhelnud, ainult siis, kui oli midagi vaja.*
- *Päeval olime rohkem omavahel, aga õhtuti, kui magama läksime, siis nendega kes meie toas magasid, suhtlesime küll. Iga õhtu.*

Üksikud keeleõppijad vastasid, et suhtlesid tugiõpilastega kogu aeg eesti keeles. Enamus vastas, et suhtlemine toimus kas eesti-vene või eesti-inglise-vene keeles. Mõned (suures osas Ida-Virumaalt) vastasid, et suhtlesid vene-inglise keeles.

Võimalus tutvuda Eesti kultuuri ja traditsioonidega.

Enamus vastanutest ütlesid, et neil oli võimalus tutvuda Eesti kultuuri ja traditsioonidega (kas palju või piisavalt), väike osa ei osanud küsimusele vastata, ning paar keeleõppijat vastas, et sellist võimalust ei olnud.

Ligi pooled vastanutest arvasid, et said teada midagi uut Eesti kultuurist ja traditsioonidest. Enda jaoks uueks peeti eesti rahvuspühasid, rahvariietuse omapära ja selle ajalugu, eesti laule ja tantse, paljud said midagi uut teada eestlaste ajaloost ja päritolust.

- *Rahvapühadest, maaelust, rahvariietest, ja et igal külal omad riided on.*
- *Nende pühadest ja tähtsatest päevadest, sellest kuidas nad varem elasid, nende toidust.*

Valdavalt saadi teada eestlaste kultuurist ja traditsioonidest muuseumitest või ekskursioonidelt. Üksikutele lastele räägiti sellest ka laagrites, nt. tugiõpilased olid seda ette valmistanud ja keeleõppijatele tutvustanud.

Kõik lapsed vastasid, et see, mida nad teada said, oli huvitav, samas ei osanud keegi põhjendada, miks see huvitav oli.

Valdav enamus keeleõppijatest ei ole varem eestlaste traditsioonide vastu erilist huvi tundnud ega pidanud seda vajalikuks või oluliseks.

- *Miks ma pean sellele oma aega raiskama? See pole mulle üldse huvitav!*
- *Me oleme venelased, meil on piisavalt oma traditsioone, ma tahaks parem nendest rohkem teada saada.*

Võimalus oma rahva kultuuri ja traditsioone tutvustada oli ainult kahes laagris (Ida-Virumaa), kus keeleõppijatel oli eelnev ülesanne vastav teema eesti keeles ette valmistada.

Projektijärgne hinnang

Enamus vastanutest Ida-Virumaalt ütlesid, et projektis osalemine aitas edaspidi parandada eesti keele tundide tulemusi koolis. Tallinna vastanutest arvasid samuti ligikaudu pooled. Osa Tallinna keeleõppijatest vastasid, et nende tulemused koolis olid niigi head, seega eesti keele oskus nendel ei ole muutunud. Ida-Virumaal selliseid vastanuid oli ainult kaks.

Valdav enamus nendest, kes vastasid, et nende keeleoskus muutus, ütlesid, et nüüd on nad julgemad eesti keelt kasutama, paranes ka sõnavara (mitu vastajat rõhutasid, et õppisid päris palju „kaasaaegset“ eesti keelt, milleks pidasid slängi).

Suur osa vastanutest leidsid endale laagrist eestlastest sõpru, paljud suhtlevad nendega siiani. On tekkinud eestlastest sõpru juba kodulinnas, peale laagrit, kuna oli kergem

leida nendega ühist keelt. Ligi veerand vastanutest (neist enamus Ida-Virumaalt) ei hakanud ka peale laagriskäiku eestlastest eakaaslastega suhtlema, kuna ei pidanud seda vajalikuks ega huvitavaks, teatud määral ka võimalikuks.

- *Meil ei ole ühtegi eestlast koduhoovis (Narva), ega ma siis neid spetsiaalselt otsima ei lähe, kui mõni ise tuleks, siis ikka suhtleksin.*

Enamus nendest, kes sõpru leidsid, arvasid et laager on sellele kaasa aidanud.

- *Elasime koos, ühes toas, oli huvitav nendega suhelda, neid mõista.*
- *Laagris oli hea võimalus eesti keelt praktiseerida, see aitas ju eestlastega suhelda.*
- *Laagri ma saingi eestlastega tuttavaks, meil ju neid eriti palju ei ole (Ida-Virumaa).*

Suhtumine eestlastesse enne ja pärast osalemist projektis

Ligi pooled vastasid, et suhtusid eestlastesse hästi ning nende jaoks rahvus ei mängi mingit rolli. Nende hulgas on enamus, kel on enne projekti eestlastest sõpru olnud ning seetõttu nende suhtumine eestlastesse ei ole muutunud ka peale laagris käimist.

- *Inimesed nagu inimesed ikka, mis vahet seal on, kas eestlane või venelane. Minu arust see on nii nõme, kui inimesi rahvuse järgi liigitakse.*
- *Mulle tundus, et seda eesti teemat oli laagris liiga palju, et nad hirmsasti tahtsid hakata meile meeldima, see ei olnud kuidagi loomulik. Ma suhtun eestlastesse täiesti normaalselt, ja ma ei hakka selle laagri pärast nendesse paremini või halvemini suhtuma.*

Teine pool vastanutest, kas ei osanud oma seisukohta formuleerida, või suhtusid pigem negatiivselt (piirkonniti erinevusi ei olnud). Nende hulgas oli teatud osa, kelle suhtumine eestlastesse ei muutunud peale projekti (ligi veerand). Kuigi enamus vastas, et nende arvamus eestlastest oluliselt paranes, kuna saadi aru, et tegemist on samasuguste inimestega, kelle huvid ja mured on väga sarnased nende omadega. Saadi ka aru, et eestlaste suhtumine venelastesse ei ole sugugi halb, vaid vastupidi, oli palju abivalmidust ja soovi aidata.

- *Sain teada, et on olemas ka väga head eestlased, mitte ainult poliitikud.*
- *Nägin, et nad on tavalised inimesed, samasugused nagu meiegi, ka lõbusad ja huvitavad, ning see, mis oli meile huvitav, oli ka neile huvitav, see mis meile ei meeldinud, nendele ka ei meeldinud.*
- *Sain aru, et nad on väga toredad ja lahked inimesed, mis siis et neil on teised traditsioonid ja teine kultuur, inimesed olid nad väga head ja ei saa rahvuse järgi öelda, kas inimene on hea või halb. Venelaste hulgas on ju ka palju halbu inimesi, aga eestlased nende järgi arvavad, et me kõik oleme halvad. See ei ole ju nii!*
- *Tekkis lugupidamine, sest nad väga tahtsid meid aidata et me saaksime eesti keele selgeks, nad tahtsid, et me nende keelt oskaksime rääkida.*

- *Ma olen väga tänulik oma tugiõpilasele, sest temalt sain nüüd teada, mida kõik need sõnad (pidas silmas slängi) tähendavad, ja üleüldse õppisin ma palju sõnu juurde.*
- *Saan nüüd neist paremini aru (ei pidanud silmas eesti keelt).*

Soov osaleda projektis uuesti

Valdav enamus vastanutest soovisid kindlasti osaleda projektis uuesti (nende hulgas oli palju neid, kes on kaks või kolm korda olnud keelesaagris). Ainult kaks keeleõppijat vastasid kategooriliselt, et nad ei tahaks enam taolisse laagrisse minna, kuid põhjuse uurides selgus, et põhjus oli enamasti seotud olmetingimustega (ei ole harjunud mitme inimesega ühes toas magama), karmi distsipliiniga („vabaduse piiramine“). Eesti keele õppimine ja vajadus eestlastest eakaaslastega suhelda ei olnud põhjusena toodud. Põhjendused, miks soovitakse uuesti laagrisse minna olid seotud enamasti huvitava ajaveetmise ja uute sõprade leidmise võimalusega, väike osa vastanutest töid põhjuseks võimalust keeleoskust parandada.

- *Uus kogemus, uued tuttavad, väga huvitav eestlasi lähemalt tundma õppida.*
- *Reisisime nii palju, saime näha kui ilus on tegelikult Eestimaa, tahaks rohkem näha, rohkem reisida.*
- *Huvitav ja lõbus võimalus suve veeta.*
- *Et saada rohkemate eestlastega tutvavaks.*
- *See on väga hea keelepraktika võimalus.*

2.2. Tugiõpilane laagris

Projektieelsed tegevused

Kuna paljud vastanutest olid keelesaagri projektis osalenud kaks või kolm korda (ainult kolmandik vastanutest on laagris käinud ainult ühel korral), siis küsimustes, mis puudutasid projektieelseid kogemusi ja tegevusi paluti meenutada seda aega, mis olid enne esimest laagrit. Laagrit puudutavates küsimustes paluti meenutada viimast osalemist projektis.

Mõnedel juhtudel pakuti tugiõpilastele laagrisse minekut oma koolis eesti keele õpetaja poolt, kes planeeris ise minna samasse laagrisse keeleõpetajaks. Mõnedel juhtudel kutsus mõni teine pedagoog (nt. kunstikoolis) või treener. Osadel juhtudel saadi teade sõpradelt, kes varem olid osalenud projektis tugiõpilastena.

Üksikud lapsed vastasid, et projektis osalemise tingimus oli tugiõpilase funktsiooni täitmine, enamused aga vastasid, et mingeid erilisi tingimusi ei olnud ja keegi neile eriti midagi ei selgitanud, miks neid laagrisse kutsuti. Mõned lapsed läksid tantsulaagrisse ja kohapeal selgus, et toimuvad ka keeletunnid.

- *Tingimus oli see, et 100 krooni päeva eest pidime maksma.*
- *Tingimus oli kiiresti sinna saada, kuna laager oli odav, tung oli suur, seega nimekiri sai kiiresti täis.*

Poolte vastanute peamiseks motivatsiooniks oli huvi saada teisest rahvusest lastega koos ühes laagris olla ja neid aidata eesti keelt õppida. Teised vastasid, et läksid, kuna sõbrad läksid, ning motivatsiooniks oli sõpradega koosviibimine (nende hulgas olid need, kes ei teadnud täpselt, mis on antud laagri spetsiifika ja mida neilt oodatakse).

Varasem suhtlemiskogemus mitte-eestlastega

Valdav enamus vastanutest ei ole varem mitte-eestlastega suhelnud (ei olnud vajadust, põhjust, huvi; samas, vene keelt keegi vastanutest ei osanud, seega keelebarjääri võib pidada peamiseks põhjuseks). Ainult ühel on mõned venelastest sõbrad, kuid need oskavad eesti keelt.

Pooled vastanutest ütlesid, et suhtusid mitte-eestlastesse hästi, teised aga ükskõikseltselt, või pigem halvasti.

- *Suhtusin nendesse väga hästi, sest nad on samasugused inimesed nagu meie, ei ole parem ega halvem.*
- *Suhtusin ükskõikseltselt, sest nad on tihti liiga ülbed ja agressiivsed.*

Esmased mälestused keelelaagrist

Valdava enamuse üldmuljed olid pigem positiivsed. Meenutati kõige rohkem laagrisiseseid tegevusi (spordivõistlused, tantsimine, kunstiringid, Kalevipoja etenduse ettevalmistamine). Mõnedel oli väga huvitav aidata keeleõppijal õppida eesti keelt. Oli ka negatiivseid üldmuljeid, mis enamasti puudutasid distsipliiniõudeid ja karistusmeetmeid.

- *Huvitavad olid igasugused mängud, mis meid arendasid ja aitasid venelastel eesti keelt harjutada.*
- *Kunstitunnid – neil oli seal ka põnev, sest nad õppisid palju eestikeelseid sõnu juurde.*
- *Disko oli vahva.*
- *Tore oli selline üritus nagu parima koka valimine.*
- *Kalevipoeg jäi kõige rohkem meelde, sest see oli terve laagri keskne teema.*
- *Kõige nõmedam viis oli seda laagrit läbi viia Kalevipoja näitel!*
- *Kõige rohkem jäi see meelde, et hommikul, kui jäime hiljaks, siis pidime lava peal kas tantsima, võimlema või lihtsalt mingisuguse etteaste tegema.*
- *Hästi jäi meelde see, et kui keegi jäi hiljaks kuhugi, siis pidi eesti keeles mingi laulu laulma. Eriti nõme pidi see venelaste jaoks olema, sest nad ei oska ju meie laule.*

Positiivne ja negatiivne keelelaagris

Positiivsed muljed jagunesid üldjoones kahte gruppi. Esimene – laagrisisesed tegevused (huviringid, „Kalevipoja“ etendus jms) ja keskkond (kasvatajad, uued sõbrad). Teine – võimalus aidata mitte-eestlastel õppida eesti keelt ning näha positiivset dünaamikat nende keeleoskuses. Ühe respondendi jaoks oli kõige positiivsem see, et tema õppis päris palju venekeelseid sõnu juurde.

- *Kõige positiivsemat muljet avaldas see, kuidas suudeti erinevast rahvusest inimesed koos tööle panna.*

- *Väga tore oli see, et mitte- eestlased said peale keeletunde aru, et eesti keele õppimine ei olegi nii õudne kui tavaliselt.*
- *Huvitav oli neid vene lapsi aidata eesti keelt õppida. Eriti tore oli see, et neile see meeldis ja nad said päris hästi hakkama, sellise lühikese aja jooksul õppisid päris palju.*

Osad respondendid ei osanud midagi negatiivset meenutada (ligi kolmandik). Negatiivne, mida esile toodi, oli enamasti seotud suhtlemisraskustega (erinev temperament, suur keelebarjäär, suur vanusevahe, erinevad huvid); vajadusega eesti keele tunnis osaleda (kolmandik vastanutest).

- *Päris halb mulje jäi sellest, millise eelarvamusega suhtuti venelastesse, kahju oli neist.*
- *Mitte-eestlastega oli väga raske suhelda, sest nad on teise temperamendiga ja ei oska eesti keelt.*
- *Oli suur keelebarjäär, kuna me ei osanud vene keelt, ega nemad eesti keelt. Inglise keelt nad oskasid, aga mitte kõik, osad ei osanud sedagi.*
- *Päris nõme oli see, et minu järgi jooksti, et ma pidin käima seal keele tunnis. Ei mõistnud, miks ma pean seal kaks tundi istuma kusagil ruumis. Vanusevahe oli muide liiga suur, see oli ka halb seal.*
- *Ma arvan, et kui nende eesmärk oli seal keelt õppida, siis jäi tegelikkuses neid tunde väheks, sest tantsutunnid segasid seda ja vastupidi - see, kes tuli tantsima sinna, ei saanud seda teha täie tõsidusega.*

Kuidas oli organiseeritud eesti keele õpe?

Peaaegu kõik tugiõpilased osalesid eesti keele tundides (ainult üks vastas, et tal õnnestus hiilida ja ta ei ole ühtegi korda tundi sattunud). Kõik teadsid, et nende roll on aidata keeleõppijaid. Osad kommenteerisid, et see tegevus ei olnud päris efektiivne, kuna keeleõppijad küsisid pigem õpetajalt või konsulteerisid omavahel, samas, enamus väitis, et nad aitasid keeleõppijaid piisavalt ja tulemuslikult.

- *Olime gruppides ja eestlased aitasid venelasi, kes vajasisid abi või küsisid midagi.*
- *Minu roll oli see, et ma panin venelasi rääkima eesti keelt, et nad suhtleksid minuga võimalikult palju.*
- *Nad küsisid abi pigem õpetajalt või omavahel. Me lihtsalt istusime seal.*
- *Seal tunnis me ei aidanud neid, sest õpetaja ütles neile kõik ise ette, aga väljaspool tundi küll. Näiteks, kui oli mingi mäng, siis seletasime reegleid või üldse kui tekkis mingi arusaamatus.*

Enamus tugiõpilastest vastasid, et eesti keele tund, mis toimus klassiruumides oli neile väga igav ja mitteinformatiivne. Samas tagasiside nendest tundidest, mis toimusid õues ning olid seotud mingi tegevusega, oli positiivne.

- *Muidu koolis me ainult kirjutame ja teeme töövihikust harjutusi, aga laagris oli palju lõbusam ja lihtsam. Inimesed jaotati gruppidesse ja oli rohkem ikka suhtlemist kui pingsat kirjutamist, see oli päris lõbus.*
- *Meil oli seal ikkagi päris igav, midagi meile ju see keeletund ei andnud, aga kuna me pidime neid aitama, siis me aitasime.*

- *See oli kui lasteaia tund, keegi midagi ei osanud ja õpetaja ainult naeratas ja midagi eriti ei nõudnud.*
- *Koolis eesti keele tund on palju huvitavam kui see laagri tund, see on ju täitsa mõttetu seal.*

Paljud vastanutest arvasid, et keeleõppijatele oli selline tund siiski kasulik ja huvitav, kuna midagi uut seal ikkagi õpiti. Osad ütlesid, et ka keeleõppijatele need tunnid ei olnud huvitavad (näiteks toodi situatsiooni, kus tunnis oli väga erineva vanusega ja keeleoskusega õpilased koos).

- *See olenes inimese enda suhtumisest - osad olid väga laisad ega viitsinud midagi teha. Enamus ikkagi näitas huvi üles ja tegi korralikult kõike kaasa.*

Millised olid igapäevategevused väljaspool keeletundi?

Nimetati väga erinevaid tegevusi, kuid ainult neid, mis olid laagrisisesed (sport ja spordimängud, huviringid jne.). Tugiõpilaste poolne üldine hinnang keeleõppe välistele laagritegevustele oli positiivne.

- *Päeval oli ujumine või muu kehaline aktiivne tegevus. Meie laagris oli näiteks jalgpalli matsid, kus olid segavõistkonnad - eestlased ja venelased.*
- *Käisime metsas orienteerumas ning seal pidi igasuguseid ülesandeid lahendama.*
- *Laagripäev oli üldiselt tihe ja mingisugust istumist ei olnud - see meeldis, et igav ei hakanud.*

Suhtlemine laagrikaaslastega

Enamus vastas, et suhtlemine väljaspool keeletundi oli küllalt piiratud valdavalt keelebarjääri tõttu. Kui laagris olid segatoad, siis nendes suheldi omavahel küll. Suhtlemises kasutati nii eesti kui vene keelt, paljud ütlesid, et kasutati kahekeelsete laagrikaaslaste abi, kes olid tõlkideks. Inglise keelt kasutati palju kui universaalset keelt, eriti siis, kui oli vaja midagi kiiresti edastada teist keelt kõnelevale laagrikaaslasele.

- *Meil olid segatoad, kus olid eestlased ja mitte-eestlased koos. Siis me seal ikka natukene rääkisime eesti keeles. Ja natukene rääkisin ka vene keeles nendega.*
- *Saime palju suhelda, sest olid segatoad.*
- *Vahest venelased näitasid huvi üles ja küsisid ka väljaspool keeletundi, et kuidas see sõna on eesti keeles.*
- *Kõnelesime eesti keeles, aga oli ka selliseid inimesi, kes oskasid nii eesti kui ka vene keelt, siis nemad kutsuti tavaliselt tõlgiks.*
- *Enamjaolt oli suhtlemine eesti ja vene keeles, aga kui olid kiired situatsioonid, siis inglise keeles sai kõige paremini hakkama.*
- *Üldiselt rääkisime omavahel väga vähe, aga kuidagi „käte-jalgadega“ saime ära räägitud.*
- *Saime nendega palju suhelda, sest need venelased olid väga toredad, aga see läks tavaliselt ära segakeeleks - inglise, vene ja eesti segu.*

Pooled vastanutest ütlesid, et neil oli huvitav suhelda teisest rahvusest laagrikaaslastega. Öeldi, et said teise rahva kultuurist ja tavadest ka palju teada. Need, kes vastasid, et suhtlemist oli vähe, tõid argumendiks erinevat temperamenti ja keelebarjääri.

- *See oli vastastikune, et ka meie, eestlased, küsisime mitte-eestlastelt, et kuidas on mõni sõna vene keeles. See haris meid samuti.*
- *Inimesed on erinevast kultuurist. Sai arendada üksteist kultuuriliselt ka.*
- *Teisest rahvusest inimestega on muidugi huvitav suhelda - palju vabam. Temperament on mitte-eestlastel äkilisem, isegi üleolevam.*
- *Otsene suhtlemine puudus. Eestlased suhtlesid ikka rohkem omavahel ja mitte-eestlased omavahel. Otsene suhtlemine puudus, kuna ei olnud ühist keelt ega huvi.*
- *Eriti palju ei suhelnud, sest mitte-eestlased on hoopis teistsugused - hoiavad rohkem kokku, kui eestlased. Teine mõtlemine võrreldes eestlastega.*

Võimalus tutvuda Eesti kultuuri ja traditsioonidega

Pooled vastasid, et selline võimalus oli, ja arvasid, et keeleõppijatele oli see ka huvitav. Erinevad arvamused olid Kalevipojast – osad arvasid et see oli huvitav, teised aga ütlesid, et liiga keeruline.

Osad vastasid, et sellist võimalust neil ei olnud, ning arvasid, et ei olnud ka vajadust, kuna keeleõppijad elavad ise Eestis ja neile on kõik teada.

- *Neid huvitas see muidugi, selleks nad ju sinna tulid.*
- *Kalevipojast said nad põhjaliku ülevaate - enne nad teadsid, et see on ainult eepos ja sisust ei teadnud midagi*
- *Traditsioonidest ja pühadest ei räägitud midagi, arvan, et see on tähtis ja sellele oleks ka pidanud rohkem rõhku panema, mitte sellele Kalevipojale.*
- *Kui Kalevipoja sündmustik muutus liiga keeruliseks, siis tähelepanu hakkas hajuma, seda oli näha*

Võimalus tutvuda Vene kultuuri ja traditsioonidega

Üle pooltel vastanutest ei olnud võimalus vastastikku mitte-eestlaste kultuuri- ja traditsioonidega tutvuda. Enamus nendest, kellel see võimalus oli hindas seda kõrgelt, osad vastasid, et oli küll huvitav, aga midagi uut nad teada ei ole saanud.

- *Oli küll võimalus, sest paralleelselt küsis õpetaja ka Vene kultuuri kohta, kuidas nemad midagi tähistavad. Võrdlesime kahte erinevat kultuuri. See oli väga huvitav.*
- *Huvitav oli küll, aga ei saanud midagi uut küll teada nende kohta. Lihtsalt oli tore kogemus.*
- *Jah, oli võimalus neil kõneleda - eesti keele tundides olid grupitööd. Mingi võimalus oli, aga seda oleks võinud rohkem olla!*

Projektijärgne hinnang

Üldine hinnang projektile oli positiivne – jäädigi rahule nii laagri tegevustega (mängud, huviringid, spordivõistlused jne.) kui ka võimalusega teise rahva ja teise kultuuri esindajatega koos olla, suhelda, aidata neil eesti keelt õppida.

Väga hästi võttis kokku projektis osalemist üks tütarlaps, mis küll on laiem kui projekti peaesmärk (eesti keele õpe), kuid sotsiaalsest aspektist palju olulisem:

- *Saime teada seda, et venelased ei ole halvad. Meil endal oli ka eelarvamus nende kohta. Aga lõpuks saime aru, et nemad on samasugused noored nagu meiegi!*

Tulevikus soovitati pöörata rohkem tähelepanu järgmistele aspektidele:

- Vanusejärgne jaotus, seda rõhutas ligi pool tugiõpilastest.
 - *Tulevikus peaks tähelepanu pöörama vanusele ja jagunema vanuse järgi gruppideks, et oleks võrdsem*
- Omavaheline suhtlemine väljaspool keeletundi. Tundub, et sellest tuntakse siiski puudust, sest lõpuks on aru saadud, et eesmärk on rohkem suhelda omavahel.
 - *Võiks olla rohkem suhtlemist omavahel, see jäi kuidagi nõrgaks, lõpuks suhtlesime rohkem, siis oli ka huvitavam, aga laager lõppes liiga ruttu ära.*
- Rohkem pöörata tähelepanu eesti keele õpetamisele, efektiivsemalt ületada keelebarjääri.
 - *Keeletunnid jäid tagaplaanile, rohkem oli neid üritusi ja mängu.*
 - *Võiks olla ka venekeelne kasvataja. Need õpetajad, kes meid juhendasid, vene keelt väga ei osanud. Seda oli tunda, et nad vajavad enda kõrvale vene õpetajat, kes seletaks neile mängureegleid jne. Kui midagi küsiti, siis nad ei saanud aru*

Pooltel on tekkinud mitte-eestlastest sõpru nii laagris kui peale projekti. Osadel on tekkinud kaks-keelseid mitte-eestlastest sõpru.

- *Väljaspool laagrit on tekkinud väga head mitte-eestlastest sõbrad.*
- *Rohkem kahekeelsest perest on sõpru väljaspool laagrit tekkinud*
- *Laagris tekkinud sõprus oli lühiajaline - praegu enam ei suhtle nendega.*

Suhtumine mitte-eestlastesse enne ja pärast osalemist projektis

Ligi kolmandik vastanutest ei ole oma suhtumist muutnud sellepärast, kuna enne laagrisse minekut suhtusid teisest rahvusest inimesesse väga hästi. Ülejäänud (enamus) vastasid, et nende suhtumine mitte-eestlastesse on oluliselt paranenud

- *Arvamus ei ole üldse muutunud, sest see on kogu aeg sama olnud - suhtusin nendesse hästi ja meeldivalt. Lihtsalt neil on omad traditsioonid, aga muidu on nad samasugused noored nagu me kõik.*

- *Meie suhtumine venelastesse muutus kindlasti. Suhtlemises on nii-öelda „suletud ring“, kus mitte-eestlased arvavad, et eestlased on pahad ja eestlased arvavad, et mitte-eestlased on pahad. Äkki see, siis parandaks seda olukorda.*
- *Eelarvamust muutis (laager) - ma ei karda enam venelastega suhelda.*
- *Enne oli hoopis teistsugune arvamus. Nad olid kohe täiesti vastu. Tundusid vägivaldsed ja ülbed. Aga laagris olid küll päris normaalsed.*

Soov osaleda projektis uuesti

Selles osas respondendid jagunesid võrdselt kahte gruppi – ühed soovisid uuesti osaleda ja teised mitte.

Nende hulgas, kes soovisid, oli domineerivaks motivatsiooniks koos sõpradega lõbusalt suve veeta, üks soovis olla kasvatajate abi ja üks pidas laagrit soodsaks (kättesaadavaks) võimaluseks.

- *Mina lähaksin ikka, kui minu enda sõbrad ka tuleksid.*
- *Laager on hinna poolest odav ja sellepärast saab endale seda lubada.*

Nende hulgas, kes ei soovinud uuesti projektis osaleda oli domineerivaks põhjuseks huvi puudumine (ka sellepärast, et oli väga suur vanusevahe).

- *Teemasid peaks muutma, muidu see Kalevipoeg aastast aastasse käis närvidele juba. Lubadusi tuleb täita, kui lubatakse midagi teha.*
- *Muidu väga see ei köitnud, sest seal on liiga noored meie jaoks.*
- *Tahaks vaheldust - ka ameeriklastega või hispaanlastega koos teha laagrit ja neid tundma õppida.*

2.3. Keeleõppija peres

Projektieelsed tegevused, keeleoskus enne projekti

Enamus juhtudel projektijuht otsis lapsi koolidest, mitmel juhul eesti keele õpetaja kaudu. Keegi lastest ei mäletanud, et projekti oleks koolis laialt propageeritud, tundub, et tegemist oli personaalse lähenemisega, kus valiti lapsi, kes teatud määral oskasid eesti keelt (sellepärast oli eesti keele õpetaja abi vaja; kõik vastanud lapsed oskasid eesti keelt kas mõõdukalt või hästi). Ükski vastanud laps ei mäletanud, et projektis osalemiseks oleks eriti suur soov olnud - valik ja otsustamine toimus õpetajate ja vanemate omavahelise kontakti alusel (valdavalt).

Ida-Virumaa laste hulgas oli paar last, kes enne projekti eesti keelt eriti ei osanud, teistel oli keeleoskus mõõdukas.

Enamus vastanud lastest ei kujutanud täpselt ette, mis neid esimesel korral ees ootab ning milline on projekti eesmärk. Kõik, kes korduvalt osalesid pereõppes, läksid teist ja kolmandat korda suure tahtmise ja huviga

Esmased mälestusest pereõppest

Kõik lapsed rääkisid peredest, kus nad elasid, suure respektiga, ning kõigile meeldis selline õppe-puhkamise vorm (enamused peresid elas maal ning enamused juhtudel oli tegemist kas eesti keele või muu aine kooliõpetaja perega). Räägiti erinevatest tegevustest, kuid kõik meeldis väga.

- *Pidi eesti keeles pidevalt rääkima, peale seda oskasin paremini, hakkasin vabamalt keelt kasutama, koolis oli pärast ka kergem (eesti keele tunnis)*

Negatiivsena toodi välja seda, et ei olnud võimalust suhelda vene keeles teiste vene lastega (sellest rääkis vähemused). Mõni tõi välja mõned olme aspektid, mis olid harjumatu (paar linnalast).

Kaks last, kes elades peres ja õppides kohalikus eesti koolis, tõid välja seda, et eesti lapsed ei osanud nendega käituda, kuna tegemist oli piirkonnaga, kus enamused on eestlased, vene lastega kokku puutumist neil praktiliselt varem ei olnud.

- *Eriti alguses suhtuti meisse nagu tulnukatesse, keegi ei teadnud, kuidas peab meiega suhtlema, nagu me oleksime teisest taignast tehtud (halbustav suhtumine see ei olnud, kuid siiski see ei meeldinud)*
- *See tüdruk (tugipere laps) paar esimest päeva mind täitsa kartis, kogu aeg pöördus ema poole, kui tahtis mulle midagi öelda, et ema seda ütles ise, mis siis, et ma sain kõigest aru, aga tüdruk ikka arvas, et olen mingi umbkeelne, nagu välismaalane. Imelik oli see tüdruk.*

Kuidas oli organiseeritud eesti keele õpe?

Enamused vastas, et peres otseselt eesti keele tunde ei olnud. Suhtlemine toimus ainult eesti keeles, suheldi nii pere- kui naabrilastega, mängiti koos, veedeti päris palju aega väljas. Kõik vastanud väitsid, et ükski eesti laps, kellega nad suhtlesid, vene keelt ei osanud, seega muud võimalust ei olnud, kui eesti keeles suhelda.

Paar last Ida-Virumaalt ütlesid, et kaks tundi päevas õpiti nendega eesti keelt, tund meenutas väga koolitunde, ning see ei olnud neile huvitav.

Kaks Tallinna last õppisid kohalikus eesti koolis, ning peres mingeid lisaõpinguid organiseeritud ei olnud.

- *Eesti keele tund oli ka koos teistega, kuid ülesanded olid meie jaoks siiski erinevad (lihtsamad), muidu oli tavaline eestlastele mõeldud eesti keele tund. Päris huvitav oli, neile ikkagi õpetatakse eesti keelt hoopis teisiti kui meile*

Millised olid igapäevategevused?

Nimetati väga erinevaid tegevusi (sport, huviringid, ekskursioonid, aiatööd jne), kuid enamused oli seotud suhtlemisega omavanustega, ehk jällegi keelekeskkonda süvenemine. Huvitav oli ka kodus toiduvalmistamine, kus õpiti sellega seoses palju uusi sõnu.

- *Ekskursioonid koha peal, Haapsalus, kõik oli eesti keeles, kuigi kaasas oli alati keegi (pedagoog), kes oskas vene keelt ning aitas, kui oli vaja tõlkida.*
- *Käisime kirikus, see oli väga huvitav, avaldas sügavat muljet.*

- *Kunagi pole käinud eesti külas, ei ole ju seda elu näinud üldse – nii huvitav oli!*
- *Hämmastas, et maal oli internet ja kool oli väga moodne.*

Projekti mõju edaspidisele elule, kuidas see muutis keeleoskust, suhtumist jne.?

Enamus vastasid, et jäid projektiga rahule, kas või sellepärast, et nüüd julgevad eesti keeles suhelda ja on vabanenud kompleksist, et räägivad vigadega. Ainult üks respondent, kes ei jäänud pereprojektiga rahule (olmetingimused, vajadus töötada aias iga päev), ütles, et midagi ei ole tema elus muutunud, et suhtub eestlastesse hästi vaatamata sellele, et talle peres ei meeldinud, ning eesti keelt ei kasuta rohkem ega vähem. Kõik teised vastasid, et said teada kuidas Eestis maal elatakse ning see oli päris kasulik, kuna said paremini oma riiki tundma. On tekkinud eestlastest sõpru.

- *Andis tõuke eesti keelt õppida, oli võimalus tunda ennast realselt Eestimaal, sai paremini eesti kultuurist aru.*
- *Sai eesti keeles realselt rääkida, sai eestikeelses koolis õppida, see oli päris hea võimalus. Ma sain aru, et tegelikult oskan eesti keelt päris hästi. Nüüd räägin alati, kui olen kuskil poes või linnas, ei häbene, et ei oska.*

2.4. Keeleõppija vanem

Projektieelsed tegevused, keeleoskus enne projekti

Enamus vanematest Ida-Virumaal said teada projektist koolist ning initsiatiiv oli enamasti vanematepoolne. Tallinna vanemad aga vastasid, et enamus juhtudel nende lapsed said sellest teada sõpradelt ja ise küsisid vanemate nõusolekut. Neid vanemaid, kellega kontakteerus keegi koolist ja pakkus seda võimalust, oli vähe.

Kõik Tallinna ja enamus Ida-Virumaa vanematest väitsid, et mitte mingeid tingimusi projekti osalemiseks nende lastele ei esitatud, osad Ida-Virumaa vanemad väitsid, et üheks nõudeks oli hea üldine õppeedukus ja paaril juhul ka elementaarne eesti keele oskus.

Suurem osa vanematest vastasid, et nende lapsed oskasid eesti keelt kooliprogrammi tasemel (kaks Tallinna last õppisid koolis keelekümblusklassis ja üks eestikeelses koolis) Üksikud vanemad vastasid, et nende laps ei osanud eesti keelt üldse.

Valdav enamus vastas, et nende lapsed ei kasutanud eesti keelt igapäevases elus, selle põhjenduseks toodi venekeelset keskkonda, milles lapsed pidevalt viibisid, eestlastega suhtlemise vajaduse (võimaluse) puudumist. Eestlastest sõpru nende lastel praktiliselt ei olnud.

Projektis osalemise motivaator

Esimeseks põhjuseks, mida nimetati, oli soov, et laps suhtleks eestlastega ja parandaks eesti keele oskust. Paar vanemat soovisid, et nende laps saaks „vene ringist“ välja ja saaks aru, et elab Eesti riigis (sotsiaalne ja poliitiline aspekt).

Teiseks argumendiks tõid paljud esile soodsa hinna.

Üldised muljed, mida lastelt kuulsid

Enamus vanematest ütles, et lapsed jäid laagriga või pereprojektiga rahule. Midagi erilist laagrite kohta keegi ei osanud tuua. Vanemad, kelle lapsed käisid peredes, rääkisid rohkem ning enamasti seda, kui positiivsed muljed lastel olid tagasi tulles (kes sai esimest korda aiatööd teha, kellele meeldis pere lastega suhelda). Otseselt keeleõppega seotud laste muljeid keegi ei rääkinud.

Positiivne ja negatiivne keelelaagris ja pereõppes

Peres olnud lastele meeldis kõige rohkem suhelda pere omaealiste lastega, võimalus nendega harjutada keelt ning olla palju väljas. Ühele lapsele meeldis väga selle pere vanaema, kellega laps on pärast korduvalt telefoni teel vestelnud (segakeeles). Positiivsed laagrimuljed olid valdavalt seotud keeleõppe väliste tegevustega (ekskursioonid ja väljasõidud, sportlikud üritused, ujumine, looduses viibimine). Osad ütlesid, et lapsele meeldis kõige rohkem laagri koht ja olmetingimused.

Pooled vanemad ei osanud midagi negatiivset meenutada. Negatiivsed muljed olid ühest perest, kus laps vanemate arvates oli pidevalt nälgjas ja isegi ohus, kuna teda lubati alati üksinda ujuma minna. Teine peres käinud lapse vanem arvas, et peres, kus oli neli enda oma last, olid kõik lapsed liiga palju omaette, kaasaarvatud keeleõppija laps, keegi nendega eriti ei tegele ning see vanemale ei meeldinud (küll aga meeldis lapsele). Laagris ei meeldinud lastele liigne jälgimine, range distsipliin ning mitmele lastele ei meeldinud, et ei olnud võimalust arvutit kasutada (selle kõigega olid vanemad rahul).

Projektijärgne hinnang - keeleoskus

Pooled vanemad Ida-Virumaalt ütlesid, et keeleoskus ega keelekasutamine ei ole nende lastel muutunud peale projekti, teine pool ütles, et väga vähe (sõnavara suurenes, tekkis julgus, laps proovib eesti keeles rääkida).

Enamus Tallinna vanematest arvas, et lapsed muutusid oluliselt julgemaks eesti keelt kasutama ning on hakanud suhtlema eesti rahvusest lastega. Nendest osa suhtlevad eestlastega ainult eesti keeles, osad segakeeles, kuid siiski julgelt, mida varem ei ole olnud.

Pooled Tallinna vanematest arvasid, et kuigi keeleoskus paranes, laps enamasti elab ja suhtleb venekeelses keskkonnas ning realselt on tal väga vähe võimalust eesti keeles rääkida, seega sotsiaalne aspekt on antud juhul väga oluline. See probleem on eriti terav Ida-Virumaal, kus enamus vanematest ütles, et lastel puudub võimalus igapäevaelus eesti keelt kasutada. Ida-Virumaa vanemad arvasid, et keeleõppe suhtes on pere oluliselt kasulik, kuna lapsel puudub seal võimalus vene keeles rääkida, laagris aga enamasti räägitakse vene keeles.

Tallinna vanemad vastasid, et pärast projektis osalemist on lapse tulemused eesti keele tunnis paranenud, ka hinded (valdav enamasti vastas nii). Ida-Virumaa vanematest alla poole vastasid samuti, teised aga ei arvanud, et nende laste keskkooli eesti keele tunni tulemus paranes.

Projektijärgne hinnang – suhtlemine eesti keelt kõnelevate noortega

Pooled Tallinna vanemad vastasid, et lastel tekkisid sõbrad kas laagris või peres, kellega nad suhtlevad või mingi aeg suhtlesid peale projekti. Osadel on tekkinud eestlastest sõbrad juba kodus (nendega räägitakse kas eesti- või segakeeles). Ida-Virumaal tekkisid

eestlastest sõbrad ainult üksikutel lastel (samal põhjusel, et eestlasi selles regioonis on väga vähe), kellega suheldakse valdavalt vene keeles.

Enamus Tallinna lastest suhtlesid eestlastesse ükskõikselt, kuna ei puutunud nendega praktiliselt kokku. Projektijärgselt aga osade laste arvamus muutus positiivseks (said aru, et nii eestlased kui venelased on ühesugused inimesed oma heade omaduste ja vigadega; üks laps ütles, et elu maal Eestis ei erine millegagi maaelust Venemaal), osa (umbes pooled) ei ole oma arvamust kuigi palju muutnud. Samas kõik Tallinna vanemad rõhutasid eriti seda, et ei laagris ega peredes olnud tunda, et lapsi sõltuvalt rahvusest oleks erinevalt käsitletud, ning ei ole kuulnud, et keegi eestlastest oleks venelastest halvasti rääkinud. Probleemid, mis laste vahel tekkisid, olid enamasti mitte rahvuslikul pinnal, vaid tavalised suhtlemise probleemid.

Ida-Virumaa vanemad suures osas ütlesid, et nende lapsed suhtusid eestlastesse väga hästi, seega projekt ei saanud suurt midagi paremaks muuta. Samas, enamus nendest ütles, et eestlane Ida-Virumaal on haruldane juhus, ning see suurel määral abstraktne mõiste.

Soov osaleda projektis uuesti

Kõik Tallinna vanemad soovisid, et nende lastel oleks ka edaspidi võimalus taolistes projektides osaleda. Siin samas paljud rõhutasid, et keeleõpe peaks seal olema rangem, kuna see on oluline. Kõik nad ütlesid väga kindlalt, et kuna nende laps elab Eestis, siis ta peab eesti keelt oskama, ning valmistuma kõrgkooliks, kus õppetöö on eesti keeles. Teine aspekt, mida rõhutati, oli sotsiaalne, sest vanemad arvavad, et võimalus suhelda eestlastega on väga oluline, ning elades Eestis peavad lapsed ka Eesti kultuuri ja traditsioonidega kursis olema.

Ida-Virumaa vanemad enamasti sooviksid, et laps osaleks projektis uuesti (osad käisid laagrisse ka sel suvel), kuid nende põhimotivatsioon oli siiski suures osas materiaalne – võimalus organiseerida osa lapse suvest soodsa raha eest ning viia neid suhteliselt masendavast miljööst välja (paljud kartsid, et jäädes linna, on lastel suur oht narkootikumidega kokku puutuda).

2.5. Tugipere

Vastajaid 8, neist üks Järvamaalt, üks Läänemaalt, kolm Põlvamaalt ja kolm Võrumaalt. Üks vastajatest oli ka projektide kirjutaja. Kõik vastajad olid "pereemad" ja osalenud pereõppe projektides 7-11 aastat (ainult ühel vastajatest oli 2-aastane staazh). Kõik vastajad olid õpetajad või pensionärid.

Pereõppe projektis osalemise tingimused

Projektist kuuldi erinevatest kohtadest, mainiti nt maapäeva Läänemaal, kus pereõppe projekti käidi tutvustamas, Võrumaa peredele pakkus võimalust osaleda aktiivne projektijuht Võru Gümnaasiumist. Põlvamaa pered osalesid seitsmeaastases projekis, mida rahastas Euroopa Liit.

Kõik vastajad mainisid esimese asjana, et kodus pidi olema piisavalt ruumi ja korralikud olmetingimused. Peres pidi kasvama laps (või lapselaps), korraga oli üks või kaks keeleõppijat. Mainiti, et kodusid käidi eelnevalt kontrollimas, kas vastab tingimustele.

- *Mõistlikud tingimused olid, lastele tuli pakkuda oma lapsega võrdseid tingimusi nagu üksi olemise koht või oma tuba, kindlasti pesemisvõimalused*
- *Pereema pidi olema vaba, aktiivne*
- *Omavalitsused olid juba lapsed suured, aga koos lastelastega sai ka osaleda, nii võtsimegi osa.*

Esmased mälestused projektist

Kõik pereemad meenutasid lapsi suure soojusega, neist taheti pikemalt rääkida. Peredes osalenud lapsed olid nii Ida-Virumaalt kui ka Tallinnast, paljud olid lastekodulapsed, kes elasid peres üldse esimest korda. Räägiti sellest, et alul esines natuke võõristamist (eriti lastekodulaste hulgas), aga kiiresti harjuti üksteisega ja lahkudes soovisid lapsed tagasi tulla. Ainult üks vastaja rääkis kohe keeleõppest, kõik teised meenutasid lapsi ja toredaid seiku projekti raames.

- *Lapsi oli Ida-Virumaa erinevatest kohtadest, mõned Tallinnast, kõik erinevad*
- *Kohtla-Järve lastekodust, Kohtla-Nõmme lastekodust, puudega noored, kõik erinevad, ainult 1 poiss oli 3 aastat*

Keeleõppe korraldus

Keeleõppe korraldus jagunes kaheks: keeletunde viidi läbi koolis või keeleõppe toimus kodus. Esimesel juhul oli tegemist sellise projektiga, kus koolis toimus suuremale grupile eesti keele õpetamine ja majutamine oli peredes. Sellisel juhul oli pere kohus (enamasti pereema kohus) koos lapsega koolitundideks ette valmistada, aga keeletunde viidi läbi aleviku koolis eesti keele õpetaja poolt.

- *Eesti keele tunnid toimusid koolis hommikupoole, õppisid laulmise ja näitlemisega, hiljem oli kontsert ja etendus; lugesid raamatut, jutustasid seda ümber*

Kui keeleõppe toimus kodus, siis nimetati erinevaid keeleõppe meetodeid, väideti, et toimus iga päev neli keeletundi. Kõik vastajad olid siin elukutselt keeleõpetajad.

- *Ise olen eesti keele õpetaja: olen koostanud nõuabooki: põhiline meetodika oli jutustamine, läbi kirjutamine, kordamine, laps kirjutas päevikusse, mida päeva jooksul tegi.*
- *Jutustamine (nt muinasjutu), oma kodust rääkimine, kuulamine; päeviku kirjutamine; käelise tegevuse ajal jutustamine (nt mida sa joonistad või meisterdad)*
- *Eesti keele tunde kui selliseid ei olnud, lapsed olid 8-9 aastased; nad jutustasid eesti keeles. Kui tagasi lähevad, räägivad ikka ainult vene keeles.*

Pea kõik pereemad rääkisid, et lastele meeldis niimoodi keelt õppida, kedagi ei sunnitud. Lapsed küll alul kartsid eesti keeles rääkida, kartsid teha vigu, aga pereemade hinnangul paranesid laste keelekasutus märgatavalt. Mingeid otseseid mõõdikuid ei olnud.

- *Suhtlusjulgeus tekkis lastel, kui alul ei rääkinud üldse eesti keelt, siis lõpuks päris korralikult*

- *Lapsi ei oldud ette valmistatud, et nad tulevad keelt õppima, arvasid, et lihtsalt laagrisse. Imestasid kogu aeg elukorralduse üle (hoopis erinev keskkond, lehmad, jne)*
- *Olid motiveeritud õppima, paljud tahtsid eesti keelt õppida*

Tegevused keeletundide väliselt

Kuna projektid viidi läbi suvisel koolivaheajal, siis keeletundide välisel ajal olid lapsed palju õues, mängisid koos perelastega, käisid suplemas jms. Palju oli organiseeritud erinevaid ekskursioone, muuseumite külastusi, aga ka grilliõhtuid teiste peredega, kes osalesid samal ajal projektis (samal alevikus).

- *2h õues või toas keeleõpe, paus järve ääres, lõuna, 2h keeletundi, ja siis veel kultuuriüritus. Kokku oli 6 ekskursiooni, ega rohkem ei jõuagi 14 päeva jooksul.*
- *Käidi jaanitulel, koolide lõpetamistel, Tartus, Kihnu saarel*
- *Kõiksugu ekskursioonid, organiseeritud tegevused, sõideti mööda Lõuna-Eestit, Setumaal*
- *Grillimisõhtud, kus pool küla omavahel suhtles*

Suhtlemine omaealiste perelastega oli tihe, sõbruneti kiiresti. Vaid üksikutel kordadel ei saanud perelaps ja keeleõppija omavahel läbi. Suheldi nii eesti keeles kui ka eesti-vene segakeeles.

Küsimusele, kas eesti traditsioonidest või kultuurist ka eraldi juttu oli, vastati, et kogu aeg, kuna elu oligi ju eesti peres.

- *Jaanituli, traditsioonilised mängud, kõik nad tegid kaasa, ei jäänud kõrvale*
- *Võidupäeva paraad Paines meeldis väga*

Vene traditsioonidest või kultuurist eraldi juttu ei olnud, aga kui pikemalt meenutati, siis mõned pereemad tõid välja söögitegemise – proovisid teha venepäraseid sööke. Suuremad lapsed oskasid küll võrrelda mõningaid erinevusi traditsioonides.

Mis motiveeris võõrast last enda juurde võtma?

- *Alguses ajatäide, huvitav väljund*
- *Positiivne tagasiside vene noorelt, see on tähtsam kui tasu*
- *Kui laps ütleb siiralt, et ta tänab õpetamise eest ja et ma olen lahke – oma koolis ei ütle ükski õpilane, et olen lahke.*
- *Raha oli tugev motivaator*
- *Kuna olen õpetaja, siis palju vaba aega suvel*
- *Tore oli aidata, ja on jäänud ainult positiivsed mälestused*

Projektijärgne hinnang

Kõik vastajad olid projektides osalenud juba aastaid, kuid vaid üks pereema osales ka 2009.aastal. Paljud tõid põhjuseks, et keegi ei kirjuta enam projekte, aga ise ei oska, mõned arvasid, et enam ei rahastata pereõpet.

- *Liiga vanad inimesed oleme (72 ja 79), ei jaksa enam, see on ikkagi raske*
- *Kui oleks aga inimesi, kes võtaks lapsi perre, kas või missioonitundest!*

Kõik arvasid, et pereõpe on väga oluline ja tõhus meetod lapsi eesti keeles suhtlema julgustada. Kõik rääkisid lastest, kellele maaelu tuli üllatusena, ent samas väga meeldis - seega ka oma keskkonnast väljatulek ja Eestimaaga lähem tutvus on oluline.

- *Lapsele tuleb juba varases nooruses näidata, milline on tegelik elu Eestimaal.*
- *Ühele lapsele oli üllatuseks, et me omavahel räägimegi ainult eesti keeles, teda oli kasvatatud venekeelses keskkonnas.*

Mõnedel peredel on säilinud side lastega, kes nende juures elasid. Paaril korral on toimunud ka üksikuid külastusi (mõlemapoolseid), kuid lähemat suhtlemist ei ole küsitletute seas tekkinud, ka noortel omavahel mitte. Mõned saadavad jõuludeks kaarte, vahel helistavad.

- *Korra käisime külas Narvas. Elavad kohutavates tingimustes*
- *Üks kord vaatamas käisime, vahel nad helistavad.*
- *Oma lapse suust olen kuulnud lauseid, et tal on palju häid sõpru venelaste seas; ise käinud Narvas*

2.6. Projektijuhid

Projektieline tegevus

Keeleõppijate valik

Ida-Virumaa projektijuhid olid valdavalt vene koolide eesti keele õpetajad, seega lapsi valiti valdavalt enda koolist. Lähtuti laste õppeedukusest, käitumisest, eesti keele oskustasemest, vanusest ning soovist osaleda keelelaagri projektis. Konkreetselt soovist keelt õppida ei ole aktiivselt keegi pakkunud; suunavate küsimuste esitamisel tekkis küsitlejal arvamus, et selget kommunikatsiooni eesti keele õppimise soovi välja selgitamiseks siiski ei olnud, lastele edastati üldisemat „laagri“ mitte „keeleõppe“ idee.

- *Kõik olid oma kooli lapsed. Arvestasime eesti keele õpetajate soovitusi ning laste soovi laagrisse minna.*
- *Valisime parimaid nii keeles kui käitumises, muidugi arvestasime ka laste ja nende vanemate sooviga.*

Tallinnas olid valiku kriteeriumid sarnased, kuid lapsed olid erinevatest koolidest, kuna teavitus oli laiem. Nimetati nn. „võrgustik-süsteemi“, kus lapsed, kes on varem osalenud projektis, teavitasid sellest teisi lapsi, ning info levitamist vene koolides läbi kuulutuste ning eesti keele õpetajate (viimasel juhul kommunikatsioon oli rohkem suunatud vanematele).

Tugiõpilaste valik

Ida-Virumaal valiti tugiõpilasi kas oma piirkonna koolidest (info levitati koolijuhtkonna, vallavalituse kaudu) või valiti neid kohalike laste hulgast, kus laager asus. Arvestati laste vanusega ja sooviga laagrisse minna. Keegi ei maininud ise midagi nende

ettevalmistamisest, suunav küsimus selgitas, et seda tööd ei ole praktiliselt tehtud (kui, siis lühikese individuaalvestluse tasemel).

- *Kindlasti peab laagris olema rohkem tugiõpilasi. On väga raske leida tugiõpilasi!*

Tallinnas kasutati võrgustik-süsteemi, valiti ka (vastavalt laagri teemaga) vastavatest koolidest (nt. kunstikoolist) või huviringidest. Kõik Tallinna projektijuhid tunnistasid, et tugiõpilaste valik oli raskem, kuna nende laste motivatsioon oli väiksem. Tunnistati ka seda, et ettevalmistus peaks olema palju tõsisem ning valik rangem, kuid probleemiks on see, et tugiõpilasi on niigi vähe, ning küsitleja arvates valiti kõik, kes olid ise nõus tulema.

Kuidas oli organiseeritud keeleõpe?

Enamus juhtudel viidi keeletund läbi kas üks või kaks korda päevas, korraldati erinevaid viktoriine, kontserte, näitusi. Õpiti läbi mängu, eesti kultuuri (nt. Kalevipoega etendades). Kõige efektiivsemaks peeti keeleõpet, mis toimub noorte omavahelisel suhtlemisel, mis toimus projektijuhide sõnul 24 tundi. Kõik Ida-Virumaa projektijuhid vastasid, et keeleõpe toimus „vastavalt nõuetele ja eelnevalt koostatud juhendile”. Enamikel juhtudel oli tegemist keeletundidega, mis olid küll vabamas vormis, kuid koolitundidele sarnased, kus klassis õpiti grammatikat, sõnu, arutati eelmise päeva sündmusi.

- *Me oleme teinud pidevalt nii nagu projektitingimustes nõutud oli. Oli iga päev neli tundi keeleõpet, mis olid planeeritud vastavalt õpilaste teadmistele (Ida-Virumaa).*
- *Iga päev 4 tundi, suuline keelepraktika koos tugiõpilastega (Tallinn)*
- *Metoodika poolest – õhtuti oli alati eesti keele tund, analüüsisime möödunud päeva, õppisime sõnu, laule. Iga õppepäev oli pühendatud erinevatele teemadele. Hindan efektiivsust väga kõrgelt. Lapsed omandasid selle, mis oli planeeritud (Ida-Virumaa).*
- *Keeleõpe toimus kaks korda päevas, iga kord 2 tundi, hommikul ja peale lõunat. Esimesel nädalal valmistame ette näidendit “Nukitsamees” ja seoses selle näidendiga olid ka keeletunnid, õpiti vastavaid sõnu jne. Esimese nädala lõpus toimus näidend, mis oli väga tore ja edukas. Teisel nädalal oli tavaline keeleõpe (Tallinn).*
- *Väga tihti ei saa teha kõike, mida tahaks korraldada. Kui oleks rohkem vahendeid, siis saaks ka rohkem spetsialiste kaasata. Õpetajate töötasu on ka väga madal, seega õpetajatel puudub motivatsioon. Koolis töötav õpetaja on väga kinni oma tunnitraditsioonidega, tal on väga raske muuta oma suhtumist ning tundide läbiviimise vormi (Ida-Virumaa).*

Enamus projektijuhid arvasid, et nende projektis valitud keelemetoodika oli tulemuslik ja efektiivne.

Kuidas oli organiseeritud keeleõppeväline laagritegevus?

Tallinn:

Nimetati erinevaid tegevusi, mis olid (pidid olema) lastele meeldivad, nagu rannas viibimine, matkamine (need tegevused sõltusid ilmast), muuseumite külastamine,

viktoriinide ja spordivõistluste korraldamine, tantsuõhtud. Intervjuu käigus edastati sõnum, et lastel oli antud palju vabadust, et nad saaksid omavahel suhelda, ning kindlast päevaplaanist eriti palju ei räägitud.

- *Kui keset laagrivahetust oli kontsert-etendus ära olnud, siis olid tegevused vabamad, kui enne pandi rohkem rõhku õppimisele, siis nüüd suhtlemisele. Alati oli laagri lõpus ka ekskursioon mõnda toredasse kohta, see oli alati väga oodatud.*

Ida-Virumaa:

Räägiti palju tihedast ja rangest päevaplaanist ning selle järgimisest. Võrreldes Tallinnaga Ida-Virumaa projektijuhid rõhutasid palju rohkem tegevusi, mis toimusid väljaspool laagri territooriumit nagu ekskursioonid erinevatesse linnadesse (Lõuna-Eesti), muuseumite ja vaatamisväärtuste külastamine. Jääb mulje, et Ida-Virumaa projektide puhul olid sellised tegevused prioriteetsemad kui Tallinnas (või lihtsalt peeti seda oluliseks, ning sellepärast rõhutati).

- *Terve päev oli kellaajaliselt rangelt korraldatud. Vaba aega lastel oli umbes pool tundi päevas, samuti oli vaikne tund, kui nad võiksid magada või tegeleda vaikselt oma asjadega. Hea oli see, et õpiti juurde palju, samuti ekskursioonid, mis avardasid laste silmaringi. Samuti loovtöö oli väga kasulik, kui õpilased pidid oma loovust näitama, oma kätega midagi tegema. Mittekasulikud olid minu arust diskod, kus keel ei arene, samuti spordiüritused, sest ühele meeldib, teisele hoopis mitte.*
- *Tunnid algasid kell 10.00 ja lõppesid 12.30. Viisime läbi ekskursioone Lõuna-Eestisse, külastasime muuseumi, käisime laevaga sõitmas.*
- *Laagri päevakava oli ajaliselt paika pandud. Midagi mittekasulikku ei olnud tänu eelnevale kogemusele. Teadsime täpselt, mis lastele meeldis ja mis mitte. Korraldasime palju ekskursioone ja spordiüritusi. Iga laager lõppes alati kontserdiga.*
- *Laagrid peaksid toimuma erinevates regioonides, erinevates kohtades.*

Kui palju said omavahel suhelda keeleõppijad ja tugiõpilased väljaspool ühistegevust?

Kõik vastasid, et selline võimalus oli kas 12 või 24 tundi ööpäevas (osades laagrites keeleõppijad ja tugiõpilased olid majutatud omavahel segamini). Valdav enamus arvas, et nii see toimuski, et suheldi omavahel pidevalt ja eesti keeles. Ainult üks projektijuht Ida-Virumaalt tunnistas, et seda võimalust ei ole laagris alati kasutatud.

- *Võimalus oli olemas - suhtle nii palju kui tahad, aga oli ka nii, et nad seda võimalust lihtsalt ei kasutanud. Eestlased suhtlesid omavahel, venelased omavahel.*

Kas oli võimalus keeleõppijatel oma rahva kultuurist ja traditsioonidest kõneleda? Mis keeles see toimus? Kas tundus, et eestlastel on see huvitav?

Tallinna projektijuhid väitsid, et nende programm seda ette ei näinud ning seega antud võimalust ei ole olnud.

Ida-Virumaa projektijuhtid vastasid, et nende projekt nägi sellist võimalust ette, ning nende arvates see oli eestlastele päris huvitav. Samas, üks projektijuht väitis, et keeleõppijad tunnevad oma rahva traditsioone ja kultuuri päris vähe ning ise peavad end antud teemal täiendama.

- *Töökavasse oli võetud punkt, et vene lapsed tutvustavad oma mängu oma emakeeles. Vene lapsed valmistasid mängu ise ette. Eestlastele oli see väga huvitav.*
- *Midagi taoliselt meil oli ettenähtud küll, kuid selgus, et vene lapsed tunnevad väga vähe oma rahvuse kultuuri.*

Kokkuvõttes, kuidas hindab laagri tegevust, kas eesmärgid on saavutatud?

Tallinna projektijuhid ei osanud hinnata keeleõppijate eesti keele taseme muutust, kuna teadmiste mõõtmist kui sellist enne ja peale projekti toimunud ei ole. Tunnistati ka seda, et laagrisse sattusid väga erineva keeleoskuse tasemega keeleõppijad, seega adekvaatse keeleõppe organiseerimine (et iga keeleõppija saaks oma keeleoskust parandada) ei olnud võimalik, kuna kõik olid ühes rühmas koos. Samas, kõik nad leidsid, et projektil oli väga suur sotsiaalne roll, kuna erinevast rahvusest noorte vahel tekkis hea kontakt ja suhted, mis jätkusid peale projekti.

- *Raske on mõõta eesti keele õpet, sest me ju ei kontrolli laagri alul, mitu sõna nad oskavad ja kui palju nad pärast oskavad. Konkreetset mõõdikut ju ei ole.*
- *See, et lapsed seejuures eesti keelt õpivad, on muidugi ka hea, aga põhiline on ikka sotsiaalne pool.*

Kõik Ida-Virumaa projektijuhid väitsid, et projekti eesmärgid olid saavutatud. Samas, puudus neil konkreetne mõõdik, mille abil hinnata keeleoskuse muutmist. Hinnang oli valdavalt kvalitatiivne – räägiti võimalusest suhelda eesti keeles (mis tavaelus nendel lastel praktiliselt puudub) ning sellest, et keeleõppijad hakkasid julgemini eesti keelt kasutama.

- *Keeleoskus mingil määral parenes, tulid uued fraasid ja sõnad juurde. Kindlasti said lapsed suhtlusjulgust juurde.*
- *Saavutasime eesmärgid, muidugi, kuna lapsed said pidevalt suhelda eesti lastega. Oli ka palju huvitavaid üritusi, mis olid lastele väga meelepärased.*
- *Kogemuste vahetus teiste laagrijuhtidega võiks olla. Ise teen esimest aastat laagrit ja kogemustest tuleb puudu. Kui Integratsiooni SA korraldaks projektijuhtidele infopäeva, kus saaks oma kogemusi vahetada või kelleltki küsida korralduse kohta, oleks suureks abiks.*

2.7. Eesti keele õpetaja laagris

Projektieelne tegevus

Kuidas sai projektist teada, kas ja kuidas toimus õpetajate valik?

Enamus vastas, et esimest korda said laagrist teada kolmandate isikute kaudu, erilisi tingimusi ei olnud. Programm oli valmis, ette antud ja seda oli vaja täita.

- *Nii nagu alati – keegi soovitas mind ja saingi*

Paljud õpetajad olid laagritöös korduvat osalenud, seega teist ja kolmandat korda minnes teadsid juba konkreetsemalt, millega tegemist. Siis juba pöördusid laagrikorraldajad otse nende poole.

Mis oli motivatsioon?

Enamus Ida-Virumaa õpetajatest rääkis küll missioonist, eesti keele õppe vajadusest ja Eesti kultuuri tutvustamisest vene keelt kõnelevatele lastele, kuid suurt rolli mängis ka võimalus lisaraha teenida.

Tallinna õpetajad, eriti need, kes olid korduvalt osalenud laagri töös, rääkisid rohkem missioonitundest. Märkiti, et oli huvitav jälgida eestlaste ja venelaste omavaheliste suhete arenemist. Mainiti ka võimalust puhata raha teenides (õpetajate kohustuseks oli ainult keeletundide läbi viimine, lastega tegelemine väljaspool keeletundi oli neil vabatahtlik, kuigi tegelesid lastega hea meelelega)

- *Eesti keele õpetamine vene koolis ongi missioon, ilma selleta on see (eesti keele õpetamine) võimatu. Ma ei oleks iialgi uskunud, et lähen tööle vene kooli, aga nüüd ei kujutagi ette, kuidas oleksin eesti koolis töötanud. Sellist huvi keele vastu, suurenevat motivatsiooni (mis oli algselt nulli-lähedane) saab ainult vene koolis näha.*

Esmased mälestused keelelaagrist

Enamus Ida-Virumaa õpetajaid pidasid positiivseks laste valmidust keeleõppeks, sõbralikku õhkkonda eestlaste ja venelaste vahel, ekskursioone ja väljasõite.

Nad ei osanud midagi negatiivset välja tuua (lapsed tulid puhkama, mitte keelt õppima, vähene ettevalmistus ja motivatsioon – 2 õpetajat)

Kõik Tallinna õpetajad rõhutasid positiivsena kõigepealt suurt motivatsiooni keelt õppida, selge eesmärgi olemasolu vene laste hulgas. Teiseks toodi välja sõbralik õhkkond, hea koostöö, konfliktide puudumine (nii etnilistel kui olmepõhjustel). Enamus ei osanud midagi negatiivset välja tuua. Negatiivne – halb eesti laste ettevalmistus (ülesanne ei olnud selgelt püstitatud, ei teadnud milleks sinna läksid) – ei olnud soovi ega valmidust eesti keele tunnis osaleda ja vene lapsi aidata keeleõppes (2 õpetajat). Samas teised õpetajad rõhutasid head eestlaste ettevalmidust ja soovi aidata keeletundides.

- *Rühm oli hästi komplekteeritud – vanemad eesti lapsed ja nooremad vene lapsed. Eesti lapsed olid hästi ettevalmistatud, teadsid mida neilt oodatakse. Ei olnud ühtegi konflikti rahvuslikul teemal, ka muidu ei olnud. Koostöö oli meeldiv*
- *Eesti laps tuli sinna kui tavalisse laagrisse; nad küll teadsid, kuhu lähevad, kuid neid pole ette valmistatud, keegi pole neile selgeks teinud tugiõpilase funktsiooni, nad ei olnud motiveeritud ega eriti abivalmis EESTI KEELE tunnis, osad lausa protestisid. Samas, vabal ajal suhtlesid venelastega palju ja hästi. Eestlased ei osanud vene keelt jällegi üldse.*

Kuidas oli organiseeritud keeleõpe

Enamus Tallinna õpetajatest nimetasid aktiivõpet (rühmatöö nii klassiruumis kui väljas – etenduste ettevalmistamine).

Ida-Virumaa õpetajad ei nimetanud konkreetset metoodikat, kuid enamus rääkis rühmatööst ja iseseisvast tööst. Ekskursioone ja muid klassiväliseid tegevusi pidasid osad ka keeleõppe metoodikaks. Ida-Virumaal oli ka õpetajaid, kes vastasid, et programm oli koostatud ja nende ülesanne oli seda täita – õppetöö toimus enamasti klassis.

- *Me oleme teinud pidevalt nii nagu on nõutud. Iga päev oli neli tundi keeleõpet, mis olid planeeritud vastavalt õpilaste teadmistele. Iga päev neli tundi, suuline keelepraktika tugiõpilastega koos.*

Efektiivsuse hinnang oli Tallinnas ja Ida-Virumaal erinev.

Tallinna õpetajad üldiselt ei uskunud, et laste keeleoskus oluliselt paranes, kuid pidasid oluliseks kahte asja - julgust keelt kasutada ning sotsiaalset poolt – tugiõpilaste ja keeleõppijate omavahelise kontakti loomist keeletunnis ning tugiõpilaste abivalmidust ning keeleõppijate valmidust abi paluda.

Ida-Virumaa õpetajad arvasid enamasti, et paranes keeleoskus.

See vahe on tõenäoliselt seotud sellega, et Ida-Virumaa laste eesti keele oskus oli oluliselt kehvem enne laagrisse minekut võrreldes Tallinna laste tasemega.

- *Efektiivsus – keeleoskus tuleb pika aja jooksul, laager ei ole võimeline oluliselt keeleoskust parandama, kuid laager annab JULGUSE SUHELDA, mis on palju olulisem, ning laagri põhieesmärk*
- *Keeleoskuse parandamiseks on kaks nädalat väga lühike aeg, pigem suurenes sõnavara. Aga keelekasutus, JULGUS paranes kindlasti.*

Keeleõppeväline laagritegevus

Tallinn:

Kasulikud tegevused – spordiüritused, kunstiringid (käsitöö, laulmine, näidend jms.), kõik ühised tegevused, mis toimusid eesti keeles ja oli reaalne võimalus keelt kasutada
Puudused – liiga vähe vaba aega, et oleks võimalus niisama eestlastel ja venelastel omavahel lobiseda.

Ida-Virumaa:

Räägiti palju ühistegevustest, ekskursioonidest, muuseumite ja erinevate Eesti linnade külastamistest, mida kõike peeti kasulikuks, kuna see toimus eesti keeles ja oli võimalus keelt harjutada.

Tundub, et Ida-Virumaa omad reisisid rohkem; Tallinnas räägiti rohkem kunstiringidest jms. ja Ida-Virumaa õpetajad enamasti ekskursioonidest erinevatesse Eesti linnadesse.

- *Nii on raske öelda, mis oli kasulik ja mis mitte, kui eesti ja vene õpilased said koos olla ja omavahel sõbralikult suhelda, siis ongi meie laagri eesmärk saavutatud.*

Laste omavaheline suhtlemine

Kõik arvasid, et seda oli piisavalt (osades laagrites elasid tubades koos eestlased ja mitte-eestlased, seega võimalus suhelda oli kogu aeg).

Eesti kultuuri ja traditsioonidega tutvumine

Paljud vastasid et laagri(te) programm oli pühendatud Eesti kultuurile ning selle tutvustamisele. Kõik arvasid, et mitte-eestlastele oli see huvitav ja vahest ka päris uus.

- *Huvitav see kindlasti venelaste jaoks oli, kas või sellepärast, et said eestlastega koos midagi ühist teha (Kalevipoja etendusest). Muidugi, kõik vene noored teadsid Kalevipojast, kuid enamus ei teadnud, millest see eepos täpselt räägib. Kui olla aus, siis ka mõned eestlased ei teadnud rohkem kui Lindakivist.*

Mitte-eesti kultuuri ja traditsioonidega tutvumine

Enamus laagrite programm seda ette ei näinud. Paljud Ida-Virumaa õpetajad arvasid, et selline kommunikatsioon siiski toimus, kuid iseseisvalt ja programmiväliselt. Üks Ida-Virumaa õpetaja rääkis, et programm nägi ette vene rahvusmängude tutvustamisõhtut, mis toimus vene keeles ja eestlastele oli see huvitav.

Paljud Tallinna õpetajad arvasid, et selline tegevus võiks olla perspektiivis väga kasulik.

- *See võiks olla uue laagri kontseptsioon, kus poleks keeletunde, kuid siis peaksid nii eestlased kui venelased olema selleks eelnevalt ettevalmistatud ja üksteise keelt paremini mõistma. Veidi vanemad peaksid ka olema. Venelased olid alati Eestis ja jäävad, nad on meie hulgas ja kannavad oma kultuuri, seega arvan, et on oluline, et ka eestlased integreeruksid sellese, see võimaldaks neil venelasi paremini mõista ning nii kaoksid nii mõnedki pinged.*
- *Paljud eesti noored ei tea vene kultuurist üldse mitte midagi ja ma arvan, et kohalikud venelased tunnevad eesti kultuuri ja traditsioone palju rohkem kui meie nende omi.*
- *See võiks olla üks ja sama rühm, samad lapsed kahel aastal – esimesel aastal oleks rõhk eesti kultuurile ja keelele, teisel – vene kultuurile (see võiks toimuda ka eesti keeles seal kus on see võimalik). Muidu kahe nädala jooksul ei ole kõike korraga võimalik haarata.*

Hinnang keelelaagritele

Kõik hindasid üldiselt laagritegevust väga heaks, ning on kindlad, et lastele meeldis. Eriti positiivsed on Ida-Virumaa õpetajad. Paljud lapsed on korduvalt samas laagris käinud, mida peetakse heaks hinnanguks laste poolt.

Oli erinevaid arvamusi keeletundide osas – alates sellest, et neid võiks mitte olla (lapsed niigi suhtlevad omavahel eesti keeles) kuni selleni, et tunde võiks olla rohkem ja nad peaksid olema seotud kooliprogrammiga.

Tallinna õpetajad pidasid enamasti kõige olulisemaks laagri eesmärgiks, mida ka täideti, et erinevast rahvusest noored said üksteist paremini mõistma ja omavahel suhelda. Teiseks oluliseks aspektiks peeti julgust eesti keelt kasutada tavaelus.

Kaks Tallinna õpetajat pidasid vajalikuks tugiõpilaste paremat ettevalmistust

- *Eesti lapsi võiks tugiõpilastena tasu eest sinna tööle võtta, siis oleks neil ühelt poolt selge ülesanne ja teiselt poolt võiks neilt tulemust nõuda*

- *Keelelaagri põhiidee peaks olema see, et vene noor õpiks suhtlema eestlastega, võiks keelt juurde õppida, kuid see viimane ei ole primaarne.*
- *Laagris läheb palju aega eestlaste elu huvitavamaks tegemiseks, see on päris tüütu*
- *Tundus, et enamus eestlastest olid ettevalmistamata oma rolliks, ei olnud motivatsiooni, enamus läksid, kuna vanemad sundisid minema*
- *Tugiõpilast tuleks korralikult ette valmistada*
- *Tugiõpilased olid väga tublid ja teadsid hästi, mis on nende ülesanne*

2.8. Eesti keele õpetaja vene koolis

Keelekasutus peale keeleõppe projekti

Kõik vastanud Ida-Virumaa õpetajad teadsid, kes nende klassist on osalenud keeleõppe projektides. Märkimisväärne erinevus on Tallinnas, kus oli õpetajaid, kes ei teadnud üldse, et nende klassis on õpilasi, kes on keeleõppeprojektis hiljuti osalenud, kuna sellest pole koolitunnis juttu olnud (küsiteljal olid kindlad andmed konkreetsete klasside osas).

Kõik vastajad, kes olid projektides osalenud noortest teadlikud, leidsid, et enamus juhtudel on keele kasutus muutunud – keelt räägitakse julgemini, kuna paljudel on kadunud keelebarjäär.

Ida-Virumaal ei ole võimalust keelt praktiseerida igapäevases elus, kõik on igal pool ümberringi vene keeles.

Paar õpetajat Tallinnast rõhutas, et need lapsed, kes olid käinud peres, on märgatavalt rohkem muutunud –julgemad keelt kasutades, paranenud on sõnavara

- *Julgeb rohkem eesti keelt kasutada*
- *Püüavad eesti keele õpetajaga ainult eesti keeles suhelda*
- *Aktiivsus ja huvi on suurenenud keeletundides*
- *Kadus keelebarjäär*
- *Kindlasti julgevad nad eesti keele tundides suu lahti teha ja rääkida palju rohkem, kui nad seda varem tegid. Muutus suhtumine eesti keelde, tunda on, et tekkis huvi selle vastu*
- *Nad ei ole valda keelt*
- *Puudub võimalus keelt praktiseerida tavaelus – kodus, poes, tänaval, mänguväljakul – igal pool on vene keel (Ida-Virumaa)*

Kas nooruki edukus eesti keele tundides on paranenud?

Enamus Ida-Virumaa õpetajatest vastas, et edukus on paranenud (mõnedel oluliselt, mõnedel mitte), igal juhul on paranenud tahtmine keelt õppida, valmidus kasutada sõnaraamatut, soov aktiivselt osaleda tunnitöös, tõsisemalt suhtutakse vajadusse keelt osata.

Enamus Tallinna õpetajatest vastasid, et seda kindlasti ei juhtunud, kuna sellise lühikese ajaga, mil noorukid laagris veetsid, ei ole võimalik keelt selgeks saada, kuid kõik rõhutasid, et taoliste projektide põhieesmärk on julgustada last keelt kasutama, vähendada keelebarjääri ning võimaldada vene keelt kõneleval noorel paremini kohaneda oma eestlastest kaaslastega, ning paremini neid mõista.

Vastati (Tallinn) ka seda, et nende laste hulgas oli palju neid, kes niigi oskasid eesti keelt väga hästi, seega edukus ei saanudki paraneda.

- *Kui tema hinne oli ennegi "5", kõrgemat hinnet ei ole ju võimalik panna*

Hinnang keeleõppe projektidele

Kõik Ida-Virumaa õpetajad hindasid projekti efektiivsust kas kõrgeks või väga kõrgeks. Põhiliselt sellepärast, et tõstab motivatsiooni eesti keelt õppida.

Valdav enamus Tallinna õpetajatest ei pidanud projekti eriti efektiivseks keele oskuse suhtes, kuid pidasid väga oluliseks, et tänu osalemisele projektis on oluliselt paranenud suhtumine ja soov eesti keelt õppida, julgus keelt rääkida.

- *See ongi kõige olulisem selle asja juures, et ta enam keelt ei karda, ei karda vigadega rääkida, on avatud suhtlemiseks eesti keeles*

Paar Tallinna õpetajat arvas, et pereõpe tundub olema efektiivsem

- *Kui peres on paar vene last, mitte rohkem, siis on sellest rohkem kasu. Perest tuleb palju rohkem julgust suhelda, tema keel ja sõnavara on parem, kuna alati pöörduakse ja suheldakse temaga konkreetselt, ei ole sellist massilist käsitlemist nagu laagris, nendel lastel peres pole teist väljapääsu kui eesti keelt kasutada.*

Kõik õpetajad arvasid, et keelelaagrite- ja eesti keele pereõppeprojektid on vajalikud (või väga vajalikud), ning osad arvasid, et projekt võiks olla süstemaatiline – iga õpilane peab selles osalema mitu aastat, et saavutada eesmärki – parandada keeleoskust.

3. Uuringu järeldused.

1. Projektide põhieesmärgi – keeleoskuse parandamine - täitmine.

Enamus projektide põhieesmärgiks oli „soodustada muukeelsete noorte riigikeele omandamist koolivälisel ajal”, ehk tegemist oli keele õpetamise projektidega.

Uuringust järeldub, et põhieesmärgi täitmist – eesti keele oskuse parandamine – ei ole võimalik antud projektide raames objektiivselt hinnata, kuna puudub ühtselt hinnatav mõõdikute süsteem. Keeleõppija eesti keele oskust enne ja peale laagrit või pereõpet realselt ei testitud.

Enamus projekte nägi ette 2 kuni 4 akadeemilist tundi keeleõpet päevas (10 kuni 14 päeva) ning on mõistlik eeldada, et antud tundide arvu juures olulist keeleoskuse paranemist ei toimu. Olenevalt projekti ülesehitusest laienes keelekasutamine suuremal või vähemal määral kogu projektis osaletud ajale. Siin võis täheldada erinevusi pereõppe ja keelesaagri vahel – pereõppes toimus intensiivsem eestikeelne suhtlemine, paljudel juhtudel ainult eesti keeles, seega keelekasutamisel ja keeleoskuse paranemisel oluliselt enam.

Ka laagrielu korraldamise meetodikates võis täheldada erinevusi. Laagrites, kus lapsed elasid nn. segatubades (keeleõppijad ja tugiõpilased koos), hakkasid lapsed omavahel kiiremini suhtlema ja keelekasutuse vajadus oli oluliselt suurem. Laagrites, kus tugiõpilaste ja keeleõppijate arv on võrdne, on raske tagada eestikeelset suhtluskeskkonda.

Kokkuvõttes võib siiski järeldada, et kuigi eesti keele oskuse paranemine ei ole objektiivselt mõõdetav, paranes paljude keeleõppijate puhul julgus eesti keelt kasutada ning paranes igapäevane sõnavara.

2. Projekti sotsiaalsete eesmärkide täitmine.

Enamustel projektidel olid ka sotsiaalsed eesmärgid - huvi ja tolerantsuse suurendamine eesti keelt ja eesti keelest erineva kodukeelena kõnelevate noorte vahel vms. Uuringu tulemuste alusel võib järeldada, et enamikel juhtudel õnnestus seda eesmärki edukalt saavutada. Enamus noortest hindasid projektis osalemist kõrgelt või väga kõrgelt just lähtudes sotsiaalsest aspektist. Keeleõppijate hulgas olid enam hinnatud laagrist väljaspool toimunud tegevused (ekskursioonid teistesse Eesti linnadesse, muuseumite külastused), tugiõpilaste hulgas olid enam hinnatud laagri territooriumil toimunud tegevused (viktoriinid, spordivõistlused, kunstitegevus jms.).

Väga oluline on see, et paljud nooretel, rahvusest olenemata, paranes vastastikune (eesti-mitte-eesti) mõistmine, suurenes vastastikune tolerantsus. Mitmed lapsed jäid suhtlema teisest rahvusest lastega ka peale laagrit ja/või neil tekkisid kodu lähedal muust rahvusest suhtluskaaslased. See oli enam väljendunud tallinlaste puhul, kuna Ida-Virumaal on eesti keeles suhtlemine väga piiratud.

Keeleõppijate väitel paranes ka nende arusaam eestlaste elust ja kommetest ning kuna külastati ka erinevaid Eestimaa paiku ning muuseume, siis avarus oluliselt ka nende silmaringi Eesti elu osas. Siin tuleb taas välja tuua pereõppe suuremat efektiivsust eestlaste tavaelu mõistmisel.

Laagri-sisese suhtluskeeles osas on erinevate sihtgruppide vahel erinevad tõlgendused – projektijuhtide ja keeleõpetajate nägemuses toimus valdav osa suhtlusest eesti keeles. Keeleõppijate ja tugioõpilaste väitel suheldi pigem oma keeles ning vajadusel kas eesti-vene segakeeles või inglise keeles. Eestikeelset keskkonda laagris saavutada enamasti ei õnnestunud.

3. Üldine rahuolu

Enamus keeleõppijatest olid projektis osalemisega kas rahul või väga rahul. Rahuolu põhjenduseks toodi põhiliselt sotsiaalseid aspekte (võimalust huvitavalt aega veeta). Keegi ei põhjendanud oma rahuolu võimalusega eesti keelt õppida. Tugioõpilastele meeldis osaleda laagris, seda peeti heaks ning soodsaks suveveetmise viisiks.

Keeleõppijate vanematele oli oluline askept, et nende lapsed saaksid eesti lastega suhelda, keelt õppida, end eesti kultuuriga kurssi viia. Ida-Virumaal toodi välja ka laagri soodne maksumus, aga ka võimalus viia laps välja tavakeskkonnast, kus vanemate hinnangul on suur oht, et laps satub pahandustesse, hakkab tarvitama narkootikume jne. Eraldi toodi välja keeleoskuse vajadust kõrgkooli astumiseks. Vanematel, kelle laps on osalenud nii keelelaagri kui ka pereõppe projektis, nägid selget eelist pereõppes, ja seda just keele paranemise osas.

Keelelaagri õpetajate rahuolu oli kõrge, töö oli motiveeriv nii sisu kui tasu osas.

Tugiperede rahuolu oli samuti kõrge. Keeleõppijaga tekkinud suhe oli tugev ja soe. Keeleõppijate rahuolu tugiperedes oli märkimisväärselt kõrge, üksikute eranditega.

4. Projektieelsed tegevused

Uuring näitas mõningaid puudujääke projektide ettevalmistamisel.

- Projekti taotluse kirjutamine – tugiperedele ei ole projektikirjutamine motiveeriv, tundub keeruline ja ei teata rahastamise võimalusi.
- Keeleõppijate valiku kriteeriumid puuduvad (ei selgunud keeleõppijate ega nende vanemate intervjuudest)
 - eelnevat eesti keele oskuse taset ei ole hinnatud – rühmadesse sattusid keeleõppijad väga erineva eesti keele oskustasemega, suure vanusevahega ning see tegi keeleõppe ebahuvitavaks ja mitteproduktiivseks
 - paljudel noortel oli tegelikult vastumeelsus tegeleda suvel õppimisega klassis, enam hinnatud olid väljaspool tavalist klassikeskkonda toimuvad õppemetoodikad
- Tugioõpilaste jaoks oli õppetegevuse huvitavaks tegemisel puudujääke, ning see vähendas nende valmidust tundides aktiivselt osaleda. Eestikeelse keskkonna tagamisel oleks oluline tugioõpilaste arvu ülekaal. Väga heaks tugioõpilaseks tegelikkuses osutusid kaks-keelsed noored.
- Mõned laagrite õpetajad ei olnud pädevad eesti keele õpetamisel, muuhulgas ei osanud keeleõppijatega suhelda vene keeles.

5. Ootuste vastavus tegelikkusele.

Kuna paljudele noortele ei olnud projektis osalemise eesmärk päris selge, esines teatud juhtudel ootuste tegelikkusele mittevastavust.

- Uuringust selgus, et enamus noori läks laagrisse puhkama ning nende ootused vastasid tegelikkusele.
- Pereõppes osalenud noored ei osanud esimesel korral midagi oodata, ning seetõttu tundus kõik uus ning harjumatu. Järgmistel kordadel mindi tugipere juurde suure huviga ning juba teadmiseiga, et kaks nädalat veedavad nad ainult eestikeelses keskkonnas.
- Lastevanemate ootused keeleõppele olid suuremad, eeldati rangemat keeleõpet, kuid suures osas ei vastanud ootused tegelikkusele, erandiks vaid keelekasutusjulgeus. Lastevanemate puhul, kelle laps oli osalenud nii pereõppes kui keelelaagris, vastas pereõpe enam nende ootustele.

6. Keeleõpe organiseerimine ja keeleõppe meetodikad.

Keeleõpe toimus nn. akadeemiliste tundide ning teiste keeleõpet toetavate tegevuste kaudu. Läbivaks põhimõtteks oli tugiõpilase/tugipere kaasamine keeleõppesse. Peredes kasutati individuaalset lähenemist, laagrites reeglina rühmatöömetoodikat. Laagrites toimus keeleõpe reeglina siseruumides, lisaks toimusid erinevad keeleõppepraktikad väljaspool klassiruumi – näidendid, erinevalt ülesehitatud mängud jne.

Erinevate meetodikate tõhusust ei ole võimalik hinnata, kuna projektidel puudusid objektiivsed mõõdikud. Laste rahulolu oli selgelt suurem klassiväliste tegevuste osas, enam hinnati tegevusi, mis arvestasid laste valmisolekut tegevusega kaasa minna. Negatiivselt suhtuti sundtegevustesse:

- Päevikute pidamine ei meeldinud kellelegi küsitletutest, keeleõppijad ei näe ise sellel mingit kasu, lasevad tugiõpilastel täita, seega antud tegevuse väärtus on väike.
- Päeviku (eelmise päeva kokkuvõtte) ette lugemine teiste ees eesti keeles - kõik ei julge seda teha, peaks olema vabatahtlik, nt võistlusmomendiga – kes teeb seda paremini.
- On lapsi, kes ei soovi esineda näidendis või laulda.

Tugiõpilaste potentsiaali ei ole maksimaalselt ära kasutatud. Keeleõpetajad viivad läbi tunde sarnaselt koolitundidele ja seetõttu ei osata tugiõpilasi keeleõppes rakendada nii, et see oleks huvitav kõikidele osalejatele. Efektivsema meetodika väljatöötamine antud suunal annaks enam kasu (küllap jääb siin vajaka just keeleõpetajate teadmistest ning kasu oleks konsulteerimisest vastavate ala spetsialistidega).

Tuleb mainida, et iga projektijuht eeldab, et tal on oma keeleõppe "meetodika". Põhikomponentides on need meetodikad siiski lähedased, kuid esineb erinevaid väga häid üksikomponente, mille jagamine teiste projekti läbiviijatega tõstaks oluliselt keelelaagrite taset ja aitaks arendada antud valdkonda edasi.

7. Keeleõppe väliste tegevuste organiseerimine.

Keeleõppe välised tegevused keelesaagrites olid enamikel juhtudel organiseeritud hästi, ning nii keeleõppijad kui tugiõpilased olid nende tegevustega kas rahul või väga rahul. Keeleõppijad olid enamasti rahul tegevustega, mis toimusid väljaspool keelesaagri territooriumi (ekskursioonid, muuseumite ja Eesti linnade külastused jms.). Tugiõpilased aga enamjuhtudel mainisid keelesaagri territooriumil toimunud üritusi (võistlused, viktoriinid, kunstitegevus jms.)

Enamus projekte nägid ette suuremal või vähemal määral Eesti kultuuri ja traditsioonidega tutvumise võimalusi (alates rahvusteemaliste muuseumite külastamist kuni Kalevipoja etendamiseni, mis oli antud laagri põhieesmärk). Enamus juhtudel (sõltuvalt projektist) oli see keeleõppijatele huvitav või väga huvitav, ning sellest võeti hea meelega osa. Probleemiks oli mõnikord see, et kehva eesti keele oskuse tõttu ei saanud mõned keeleõppijad paljudest asjadest aru (nt. laps ei saanud aru, kuid ei julgenud paluda vene keelde tõlkida). Sellistel olukordadel ei olnud eesmärk täielikult saavutatud.

Teiste rahvuste kultuuri ja traditsioonidega tutvumise võimalust praktiliselt ei olnud, kusjuures enamus tugiõpilastest ütlesid, et nendele oleks see huvitav olnud. Pedagoogide arvates nendes projektides, mis nägid sellist võimalust ette (nt. ühel päeval pidid keeleõppijad tutvustama vene rahvustraditsioone ja laule; see toimus vene keeles), oli tugiõpilastele väga ootamatu ja huvitav. Probleem seisnes selles, et paljud vene keelt kõnelevad noored ei teadnud hästi ei oma rahva traditsioone ega osanud sellest rääkida.

Keeleõppijate ja tugiõpilaste vahel esines arvamuste erinevusi selle kohta, mis ei meeldinud projektis.

Keeleõppijad olid projektis osalemisega rohkem rahul (üle poole ei osanud midagi negatiivset välja tuua). Põhiline, mis tekitas rahuolematust, olid olmetingimused, liiga tihe päeva planeerimine ning vajadus pidada päevikut eesti keeles (ning selle ettekandmine eesti keeles teiste kuuldes).

Tugiõpilaste hulgas oli neid, kes ei osanud midagi negatiivset esile tuua, palju vähem. Põhiline, millega nad ei olnud rahul, oli vajadus viibida eesti keele tunnis ning suhtlemisraskused keeleõppijatega väljaspool keeletunde (temperamentide erinevus, keelebarjäär).

8. Pereõppe organiseerimine.

Pereõppes osalenud keeleõppijad olid projektiga suures osas väga rahul – siin mainisid paljud kui positiivset võimalust eesti keelt harjutada. Keeleõppijate ning nende vanemate hinnangul oli keeleõpe peres tõhusam ning tulemus parem.

Eesti keele õppe tõhusust pereõppes soodustasid järgmised asjaolud:

- Parema ettevalmistus
 - Oli olemas motivatsioon parandada eesti keele oskust (see oli kindlasti suurem kui keelesaagris osalejatel).
 - Keeleõppijad teadsid paremini, kuhu täpselt ja mis eesmärgiga nad lähevad (juhul kui osalesid mitmendat korda)

- Väiksem võimalus kontakteeruda vene keeles teiste eakaaslastega (nii peres kui ka kohalikus alevikus/linnas)

Pereõppe projektides osalenud pereliikmed olid suures osas projektiga rahul ning väga huvitatud, nende hulgas oli palju neid, kes tõsiselt rääkisid missioonitunnest, mis neid motiveeris. Enamus nendest on korduvalt keeleõppe projektides osalenud.

Pereõppe projektis osalesid reeglina eesti keele õpetajate pered, kelle hulgas olid neid kes täitsid ja neid, kes tunnistasid, et ei täitnud nõuet korraldada iga päev keeleõppijale eesti keele tundi (pidasid olulisemaks intensiivset suhtlemist igapäeva elu teemadel). Reeglina toimus keeleõppe tund laua taga istudes klassikalises vormis.

Pereõppes osalenud keeleõppijate võimalused eesti keelt kõneleda oli reeglina väga suured, kuna praktiliselt puudus võimalus suhelda vene keeles (ei olnud kedagi kellega suhelda).

Eesti kultuuri ja traditsioonidega sügavama tutvumise võimalused olid reeglina hästi läbiviidud, ka maaeluga tutvuda oli võimalusi palju rohkem ja oli reaalne võimalus sellest osa võtta. Perelapsed osalesid projektides reeglina väga aktiivselt (pigem keeleõppe väliselt).

9. Keeleõppe projektides osalemise tulemused.

Nii laste, nende vanemate, kui ka õpetajate hinnagul, paranes laste keelekasutusjulgus oluliselt, enam hakati tähtsustama keeleõppimise vajadust, paranes arusaam teise rahva kultuurist ning suurenes valmisolek suhelda teistest rahvustest lastega.

Sotsiaalne mõju – paljudel juhtudel tekkisid keeleõppijate ja tugiõpilaste vahel edasised kontaktid (osad jäid püsima pikemaks ajaks, eriti nende vahel, kes elavad ühes linnas, nt. Tallinnas); keeleõppijatel suurenes valmidus kasutada eesti keelt igapäevases elus (Ida-Virumaal see võimalus praktiliselt puudub, kuna keskkond on valdavalt venekeelne), eesti noorte hulgas suurenes valmidus ja soov suhelda mitte-eestlastega. Kindlasti toimus suuremal või vähemal määral arvamuste muutus kõrvalelavatest teisest rahvusest inimestest (nii keeleõppijate kui tugiõpilaste hulgas), suurenes tolerantsus.

Valdav enamus keeleõppijatest soovivad osaleda keeleõppe projektides ka tulevikus, paljud on juba osalenud nendes korduvalt. Selle põhjenduseks toodi põhiliselt võimalust lõbusalt sõpradega aega veeta. Kuigi tugiõpilased olid projektis osalemisega enamasti rahul või väga rahul, siiski oli nende hulgas vähem neid, kes soovisid uuesti projektis osaleda.

4. Ettepanekud uuringu tellijale

Tuginedes eelmistes peatükkides toodud intervjuude kokkuvõtetele ja järeldustele, on uuringu läbiviijate hinnangul mõned aspektid, millele tähelepanu pööramine edendaks integratsiooni laiemalt, samal ajal täidaks oma eesmärgi keelekasutamise ja keeleõppe osas.

Ettepanekud on formuleeritud kolme kategooriasse:

1. Keeleõppeprojektide rahastamise eeltingimuste muutmine
2. Vastastikune integratsioon keeleõppeprojektides
3. Muud ettepanekud uuringu tellijale

4.1. Keeleõppeprojektide rahastamise eeltingimuste muutmine

Ettepanek projektide rahastamise muutmise kohta oleks alljärgnev:

- Eristada kaht tüüpi laagreid:
 - Eesti keele süvaõppe laagrid
 - Keelekasutuse laagrid, mis on ühise huvi põhised
- Soodustada pereõppe projektide rahastamist

Alljärgnevalt on toodud soovitusel erinevate laagrite ja pereõppe kohta.

Eesti keele süvaõppe laagrid

Keeleõppelaagri põhieesmärk on parandada keeleõppija keeleoskuse taset. Keeleõppelaagri käigus peab pöörõhk olema suunatud keeleõppele, mis moodustaks 6 kuni 8 tundi päevas aktiivset keeleõpet. Väljaspool keeleõpet toimuvad tegevused peavad olema eesti keeles.

Soovitused ettevalmistustöö osas:

- Keeleõppija motivatsioon – keeleõppijal peab olema eelnevalt selge, kuhu, millise eemärgiga ja mida tegema läheb. Siinjuures on väga oluline noore enda soov ja nõusolek, mitte ainult vanema tungiv soov. Isegi kui vanem soovib, et laps õpiks eesti keelt, ei ole seda otstarbekas sunniviisiliselt teha, seega keeleõppija motivatsioon peab olema selgelt väljendunud.
- Keeleõppija eesti keele oskustase – eesti keele baastase peab olema eelnevalt hinnatud (läbi keeletesti või vestluse). Keeleõpe peab toimuma gruppides, mis koosneb sarnase keeletasemega keeleõppijatest.

- Tugiõpilased – hinnata ümber tugiõpilase eesmärgid keeleõppeprojekti (nt. hinnata otstarbekust viibida klassis kogu õppeprotsessi ajal, nende abi kasutamine keeleõppijate iseseisva töö ajal, nende aktiivne haaramine keeleõppeprotsessi, tulemuste hindamisse). Kui eesmärk on projektijuhil selge, siis seda tuleb ka väga selgelt seletada tugiõpilasele. Tugiõpilane peab täpselt teadma ja aru saama, millised on tema ülesanded juba enne laagrisse minekut; nende ootused ja motivatsioon peavad olema projektijuhile eelnevalt selged. Kakskeelsed noored peaksid olema tugiõpilaste, mitte keeleõppijate seas.
- Laagris osalejate vanusevahe ei saa olla suurem kui paar aastat, suurema vanusevahe puhul ei teki head meeskonnatööd, vaid eraldumine vanusegruppide järgi, ka on tõenäosem, et keeleoskuse tase on erinev.

Soovitused projekti korraldamise osas.

- Eesti keele õpetajad peavad olema vastava haridusega – eesti keele ja kirjanduse õpetaja mitte-eesti koolis. Õpetajal peab olema piisav kompetentsus, kuidas struktureerida ja korraldada eesti keele õpet lastele, kellele see keel ei ole koduseks (esimeseks) keeleks. Ta peab olema vajadusel võimeline selgitama ka vene keeles seda, mis keeleõppijale ebaselgeks jääb.
- Keeleõppeks tuleb kasutada kaasaaegseid võõrkeele õpetamise meetodeid, millel on tõestatud efektiivsus ja eelised mõnede klassikaliste meetodite ees.

Keelekasutuse laager

Keelekasutuse laagri projekt põhineb teatud ühisel huvil (nt. sport, kunst, teater, tantsimine, laulmine jne) ja soodustab eri rahvusest noorte omavahelist suhtlemist.

Keelekasutuse laagri põhieesmärgiks on eri rahvustest noorte kaasamine eestikeelsesesse huvi- (või treening-) laagrisse ja tingimuseks on, et vastav tegevus on ka peale laagrit jätkuv (nt sporditreening, näitering jne).

Keelekasutuse laagris eraldi eesti keele õpet (keeletunde) ei toimu, seega ei jagune nendes noored keeleõppijateks ja tugiõpilasteks. Nendes projektides ei ole vajalik ka eraldi eesti keele õpetajate olemasolu.

Suhtlemine sellistes laagrites peab toimuma võimalikult palju eesti keeles, kuid vene keele mitte rääkimine ei saa olla eesmärk omaette.

Soovitused keelekasutuse projekti ettevalmistustöö osas.

- Kaasata projektide koostamisse ja teostamisse noortekeskusi ja teisi noortega tegelevaid organisatsioone (spordi- ja huvikeskused jms koolivälised klubid), kellel on piisav kogemus tegeleda noortega teatud konkreetsetel huvialadel. Teatud aladel erinevatest keele- ja sotsiaalsetest keskkondadest noorte kokku viimine ühishuvi nimel võimaldab neil luua omavahelisi sidemeid, mis tõenäoliselt jätkuvad ka peale projekti.

- Projekte võiks toetada pikemaajaliselt, nt. huvilaagrid teistel koolivaheaegadel samadele osalejatele.
- Keelekasutuslaagrites peaksid eestikeelsed noored olema arvulises ülekaalus, tagamaks eestikeelse keskkonna kujunemist. Vanuseline vahe ei ole antud juhul nii oluline, kuid soovitatav on, et see ei oleks rohkem kui 4 aastat (oleneb muidugi laagri suuruselt ja eripärast).
- Noorte eesti keele tase ei ole antud projektide puhul oluline, kuna keeletunde kui selliseid ei toimu ja keelekasutamise soodustamine on tagatud läbi ühiste huvide.
- Laagrite läbiviijad peaksid valdama mõlemat keelt. See võimaldab eesti keelest erineva kodukeelena kõnelevatel noortel tunda ennast kindlamini teades, et neil on alati võimalus küsida midagi vene keeles juhul, kui nad millestki aru ei saa.

Pereõpe

Käesolevast uuringust lähtub, et on selge vahe keeleoskuse paranemise osas just pereõppe projektides osalenud noortel ja eelkõige seetõttu, et eesti keeles suhtlemine on intensiivsem, kuna tegevused toimuvad eestikeelses keskkonnas. Keelelaagrites ei ole suudetud tagada eestikeelset keskkonda ja keeleõppe tunnid kui sellised ei meelita lapsi vabatahtlikult keelelaagritesse.

Arusaadavalt on pereõppe projektide kulukus ühe osaleja kohta kallim, kuid tulemus on efektiivsem.

Soovitused pereõppe projektidega edasiarendamisel:

- Tutvustada pereõppe võimalusi potentsiaalsetele tugiperedele. Seda on võimalik teha kaasates informeerimistöösse kohalikke omavalitsusi.
- Tugipere juures elamine on eelnevatel aastatel olnud ka üks viise lastekodulaste integreerimisel peremudelisse, mitte niivõrd keeleõppe eesmärgil. Sellega seoses tasuks kaaluda koostööd (kaasrahastamise osas) teiste ministriumitega, eelkõige Sotsiaal-, aga ka Haridus- ja Teadusministeeriumiga.
- Pereõppes osalenud noorte keelekasutus on peale projekti oluliselt paranenud, seda just suhtluskeele tasemel. Kuna Ida-Virumaal on tavaelus eesti keele kasutamine nullilähedane, siis eelistada selle maakonna noorte saatmist tugiperedesse just keele praktiseerimise eesmärgil.
- Ida-Virumaa noorte eelistamisel on teinegi aspekt – on tõenäosem, et nad ei ole varem kokku puutunud eesti maaeluga ning selles osalemine võib aidata paremini mõista eestlaste elu.
- Pereõppe sobib lastele vanuses 10-12, kuna nad on selles eas juba koolis eesti keelt õppinud ja suhtlemine eestikeelses peres aitab kaasa edasistele õpingutele. Noorematel lastel võib olla raskusi iseseisvalt toime tulla.

- Kaasata projekti ka keeleõppija vanemad – nt ühel nädalavahetusel on ette nähtud lapsevanema külastus tugiperre või koostegevused, mõlema pere väljasõidud.
- Tugiperede võrgustik. Kui tugipered vajavad nõu ja abi (nt projektitaotluste kirjutamisel), peaks neil olema vastav koht (MTÜ?) kuhu pöörduda, ka kogemuste vahetamise eesmärgil.

4.2. Vastastikune integratsioon keeleõppeprojektides

Uuringu raames läbiviidud intervjuude käigus küsiti kõigilt osapooltelt ka mitte-eesti kultuuri ja traditsioonide tutvustamise kohta, eelkõige laagrites. Vastustest järelalus, et seda tehti kas vähe või üldse mitte, kuid enamus osalejad oleksid sellisest tutvustamisest huvitatud.

Seetõttu on üheks ettepanekuks ja edasiseks arutelu teemaks vastastikuse integratsiooni sügavam juurutamine noorte koolivälistes tegevustes.

- Vastastikune integratsioon – keeleõppijal peaks keelelaagri projekti raames olema võimalus tutvustada ka oma rahva kultuuri ja traditsioone (selleks võib kaasata ka vene keele õpetajaid, näitlejaid, laagrielse ettevalmistust). See aitab eesti noortel teise kultuuri esindajaid paremini mõista ning samas mitte-eestlastel mõista, et nende väärtused on teise kultuuri esindajatele samuti olulised. Laagrist lahkudes tulevad noored tagasi kahe- (multi-) kultuursesse keskkonda, ning ülalnimetatud tegevus võib aidata parema tolerantsuse tekkele teise rahvuse esindajate suhtes.
- Mentaliteetide erinevuse arvestamine on oluline eesti kultuuri ja traditsioonide tutvustamisel. See peab olema huvitavamaks tehtud, vastasel juhul tekib olukord, kus eesti keelest erineva kodukeelena kõneleval noorel tekib arusaam, et talle surutakse midagi peale vastu tema tahtmist, mis omakorda võib viia endasse sulgumisse ning tekitada trotsi. Näiteks ei tohiks sundida lapsi õppima keelt läbi näitlemise, kui ta seda ei soovi. Siin aitaks parem ettevalmistus, et laps teaks, millisesse laagrisse ta läheb ja mis seal tegema hakatakse

4.3. Muud ettepanekud uuringu tellijale

Uuringu raames on toodud välja mõningaid probleeme, kus Integratsiooni SA töö saaks suuremal või väiksemal määral kaasa aidata nende parandamisele:

- Kaasata projektide kirjutamisse uusi tegijaid, nii noorteorganisatsioone kui ka tugiperesid.

- Korraldada infopäevi, nt laagrite projektijuhtide ümarlaud, kus kõik peaksid tutvustama omi projekte ja avatult rääkima probleemidest ja õnnestumistest. See aitaks suurendada ka projektide kirjutajate arvu.
- Projektide hindamisel peab suurem osakaal olema projekti sisul, mitte projektitaotluse õigel täitmisel
- Parem kommunikatsioon projektijuhtide ja Integratsiooni SA vahel – võimaldaks ära hoida ebatäpsuste arvu projekti taotlustes ja sellega seoses mõningaid hilisemaid arusaamatusi. Näiteks võiks toimuda nõustamine ja arutelud projektijuhtidega. Eesmärk on mitte niivõrd lahtrite õige täitmine kui võrd sisuline arutelu projektide üle.
- Projekti rahade kasutamise mõistlikkus - pöörata enam tähelepanu raha kulutamise sisule, et saavutada optimaalseim eesmärgipärane tegevus. Näiteks on praegu suured erinevused erinevate laagrite ekskursionide osas.
- Projektitaotlused peavad sisaldama konkreetseid mõõdikuid, mille järgi saab hinnata keeleõppija eesti keele oskuse (keeleõppe laagri puhul) või suhtluskeele paranemist (keelekasutus laagri puhul). Praegu tunnistavad ka projektijuhid ise, et tihti kirjutatakse projektijärgsesse aruandesse vajalikud sõnad, aga tegelikku keeleoskuse taset ei hinda keegi.
- Luua pereõppe ja laagrite nõukogu, mis koondaks laagrite korraldajaid, keeleõppe metoodikuid ja vastavaid ametnikke. Nõukogu tegeleks antud valdkonna arengu ja koordineerimisega, analüüsiks ja monitooriks laagreid. See võimaldaks kiiremini reageerida puudustele ja neid kõrvaldada.
- Väärtustada tuleb eelkõige keelekeskkonna loomist, mitte keele õppetundide arvu. Integratsiooni SA peab teostama keeleõppe projektidele sisulist analüüsi. Koostöös loodava nõukoguga saab ühiselt arutada tekkinud probleemide üle ja leida lahendusi.

Lisa. Küsimustikud.

Keelõppijate intervjuude struktuur (keelelaager).

- Projekti eelsed tegevused
 - Kuidas sai teada keelelaagrist? Miks soovis osaleda? Millised olid tingimused laagris osalemiseks (keeleoskus, suhtlus eesti keeles, muud kriteeriumid)?
 - Milline oli tema reaalne keeleoskus enne projekti, kas olid eestlastest sõpru, kas ja kuidas sai eesti keelt kasutada igapäevases elus?
 - Kas ja kuidas toimus ettevalmistus keelelaagrisse?
 - Mida sõbrad arvasid tema keelelaagrisse minekust?
- Keeleõppe projekt (keelelaager)
 - Mis jäi kõige rohkem meelde? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet?
- Keeleõppe projekt (keeletunnid)
 - Kuidas meeldis keeleõpe?
 - Kas laagris oli eraldi keeletund (mitu korda päevas/ nädalas)?
 - Mida konkreetselt õppis, mida uut teada sai?
 - Kas ja mis oli erinev õppida võrreldes kooliga?
 - Kuidas õppegrupid moodustati?
 - Milliseid teemasid ja tegevusi keeletunnis käsitleti? Kas teemad olid huvitavad?
 - Kas ja kuidas aitas tugiõpilane (kas ta üldse osales keeletundides)?
- Laagritegevused keeletundide väliselt
 - Kuidas oli organiseeritud laagri päev? (tegevused, millised meeldisid, millised mitte, miks?)
 - Kui palju sai suhelda tugiõpilastega ja mis keeles?
 - Kas ja kuidas oli võimalik eesti kultuuriga ja traditsioonidega tutvuda (vestlused, ekskursioonid, muud võimalused), kas oli huvitav? Kas oli midagi uut, mida varem ei teadnud ja mis see oli? Kas see teda üldse huvitas?
 - Kas oli võimalus oma rahva kultuuri ja traditsioone tutvustada? Mis keeles see toimus? Kas tundus, et teistel on see huvitav? Miks?
- Projekti järgne hinnang
 - Mitu korda osales taolistes projektides? Kui mitmendat korda osales, siis miks soovis seda uuesti teha? Kas samas laagris oli? Kas järgmistel kordadel oli parem, huvitavam, kasulikum?
 - Mida projektis osalemine on muutnud nooruki elus? Kuidas ja miks?
 - Kas ja kuidas on muutunud eesti keele kasutamine (julgus, võimalus)?
 - Kas edaspidi koolis on edukas eesti keele tundides paranenud?
 - Kas on tekkinud eestlastest sõpru? Kas laagrist või kodukohast? Kuidas see sõprus on tekkinud (laagris osalemine tegi lihtsamaks)? Miks ei ole?
 - Kas on muutunud suhtumine eestlastesse? Kuidas? Milline ta oli varem ja milline nüüd?
 - Kas soovib edaspidi projektidest osalemist jätkata? Miks? Mis tingimustel?

Tugiõpilaste intervjuude struktuur.

- Projekti eelsed tegevused
 - Kuidas sai teada keelelaagrist ja millised olid tingimused (projekti valiku kriteeriumid)? Miks ja kuidas teda laagrisse valiti?

- Miks soovis osaleda keelelaagris? Milline on eelnev kogemus?
- Milline oli tema eelne suhtlemiskogemus mitte-eestlastest noortega?
- Mida arvasid sõbrad tema keelelaagrisse minekust?
- Keeleõppe projekt (keelelaager)
 - Mis jäi kõige rohkem meelde? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet?
 - Milline oli tema roll keeleõppe tundidel (kuidas keeleõpe oli organiseeritud, milliseid võtteid kasutas õpetaja, kas aitas reaalselt tundides?)?
- Laagritegevused keeletundide väliselt
 - Kuidas oli organiseeritud laagri päev? (tegevused, millised meeldisid, millised mitte, miks?)
 - Kui palju sai suhelda keeleõppijatega ja mis keeles?
 - Kas oli võimalus mitte-eestlastest rahva kultuurist ja traditsioonidest midagi teada saada? Mis keeles see toimus? Kas see oli huvitav? Miks?
 - Kokkuvõttes, kuidas hindab laagri tegevust, mis on hea, mida peaks tulevikus olema? Mis ei meeldinud, mida võiks mitte olla? Miks?
- Projektijärgne hinnang
 - Mida projektis osalemine on muutnud nooruki elus? Kuidas ja miks?
 - Kas on tekkinud mitte-eestlastest sõpru? Kas laagrist või väljas pool? Kuidas see sõprus on tekkinud? Miks ei ole?
 - Kas on muutunud suhtumine mitte-eestlastesse? Kuidas? Milline ta oli varem ja milline nüüd?
 - Kas soovib edaspidi projektidest osalemist jätkata? Miks? Mis tingimustel?

Pedagoogide intervjuude struktuur.

- Projektieelsed tegevused
 - Kuidas toimus valik (kes ja kuidas neid leidis, miks just neile pakuti, millised olid tingimused)?
 - Milline oli motivatsioon? Missioonitunne?
- Keeleõppe projekt (keelelaager)
 - Mis jäi kõige rohkem meelde? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet?
 - Kuidas oli organiseeritud keeleõpe (metoodikad, kuidas neid rakendati, efektiivsuse hindamine)?
- Laagritegevused keeletundide väliselt
 - Kuidas oli organiseeritud laagri päev? (tegevused, millised tundusid olema kasulikud, millised mitte, miks?)
 - Kui palju said suhelda keeleõppijad ja tugiõpilased omavahel väljaspool keeletundi?
 - Kas ja kuidas oli võimalik eesti kultuuriga ja traditsioonidega tutvuda (vestlused, ekskursioonid, muud võimalused), kas tundus et keeleõppijatel on see huvitav?
 - Kas oli võimalus keeleõppijatel oma rahva kultuurist ja traditsioonidest kõneleda? Mis keeles see toimus? Kas tundus, et eestlastel on see huvitav? Miks?
 - Kokkuvõttes, kuidas hindab laagri tegevust, mis on hea, mida peaks tulevikus olema? Mida võiks mitte olla? Miks?

Keeleõppija vanema intervjuude struktuur.

- Projektieelsed tegevused

- Kuidas tema last leiti ja millised olid tingimused (keeleoskus, suhtlus eesti keeles, muud kriteeriumid)? Miks soovis, et laps osaleks?
- Milline oli tema lapse reaalne keeleoskus enne projekti, kas tal olid eestlastest sõbrad, kas ja kuidas sai tema laps eesti keelt kasutada igapäevases elus?
- Miks saatis last laagrisse (keeleõpe, soodne hind, eestlastega ja eesti kultuuriga tutvumine; muu)?
- Keeleõppe projekt (keelelaager)
 - Mis jäi lapsele kõige rohkem meelde? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet? Millest kodus rääkis?
- Projektijärgne hinnang
 - Mida projektis osalemine on muutnud tema lapse elus? Kuidas ja miks?
 - Kas on muutunud eesti keele kasutamine? Kuidas ja miks?
 - Kas edaspidi koolis on edukus eesti keele tundidel paranenud?
 - Kas on tekkinud eestlastest sõpru? Kas laagrist või väljastpoolt? Kuidas see sõprus on tekkinud? Miks ei ole?
 - Kas on muutunud suhtumine eestlastesse? Kuidas? Milline ta oli varem ja milline nüüd?
 - Kas soovib et tema laps edaspidi osaleks keeleõppe projektidest? Miks? Mis tingimustel?

Vene kooli eesti keele õpetaja intervjuude struktuur.

- Projektijärgne hinnang
 - Kas on muutunud projektis osalenud nooruki eesti keele kasutamine? Kuidas ja miks?
 - Kas tema edukus eesti keele tundides on paranenud? Soostumise muutus?
 - Kas projektides osalenud noorte eesti keele hinne on paranenud?
 - Kuidas hindab projekti efektiivsust last õpetades?
 - Kas peab vajalikuks keelelaagrite ja pereõppe projekte?

Keeleõppijate intervjuude struktuur (pereõpe).

- Projektieelsed tegevused
 - Kuidas sai teada pereõppe projektist? Miks soovis osaleda? Millised olid tingimused pereõppe projektis osalemiseks (keeleoskus, suhtlus eesti keeles, muud kriteeriumid)?
 - Milline oli tema reaalne keeleoskus enne projekti, kas olid eestlastest sõpru, kas ja kuidas sai eesti keelt kasutada igapäevases elus?
 - Kas ja kuidas toimus ettevalmistus pereõppe projektiks?
 - Mida sõbrad arvasid tema keelelaagrisse minekust?
- Keeleõppe projekt (pereõpe)
 - Mis jäi kõige rohkem meelde? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet?
 - Kas ja kuidas toimusid eesti keele tunnid? (kuidas oli organiseeritud, milliseid võtteid kasutas pereliige-õpetaja, kas ja kuidas aitas peres kasvav laps)?
 - Kuidas meeldis keeleõpe: kas oli huvitav, kasulik (üldine hinnang), mis meeldis rohkem keeleõppes, mis vähem ja miks?
- Tegevused keeletundide väliselt
 - Kuidas päev oli organiseeritud? (tegevused, millised meeldisid, millised mitte, miks?)

- Kui palju sai suhelda peres elava lapsega ja mis keeles?
- Kas ja kuidas oli võimalik eesti kultuuriga ja traditsioonidega tutvuda (vestlused, ekskursioonid, muud võimalused), kas oli huvitav? Kas oli midagi uut, mida varem ei teadnud ja mis see oli? Kas see teda üldse huvitas?
- Kas oli võimalus oma rahva kultuuri ja traditsioone tutvustada? Mis keeles see toimus? Kas tundus, et eestlastel on see huvitav? Miks?
- Kokkuvõttes, kuidas hindab oma elu eesti peres: mis oli hea ja peaks tulevikus olema? Mis ei meeldinud, mida võiks mitte olla? Miks?

Tugipere liikmete intervjuude struktuur.

- Projekti eelsed tegevused
 - Kuidas toimus valik (kes ja kuidas neid leidis, miks just neile pakuti, millised olid tingimused)?
 - Milline oli motivatsioon? Missioonitunne?
- Keeleõppe projekt (keeleõpe)
 - Kuidas oli organiseeritud keeleõpe (metoodikad, kuidas neid rakendati, efektiivsuse hindamine)?
 - Kuidas tundus, mis jäi kõige rohkem meelde mitte-eestlasest noorukil? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet? Milline oli temalt tagasiside keeleõppega seoses?
- Tegevused keeletundide väliselt
 - Kuidas oli organiseeritud päev? (tegevused, millised tundusid olema kasulikud, millised mitte, miks?)
 - Kui palju said suhelda tugipere nooruk ja mitte-eestlasest nooruk omavahel väljaspool keeletundi?
 - Kas ja kuidas oli võimalik eesti kultuuriga ja traditsioonidega tutvuda (vestlused, ekskursioonid, muud võimalused), kas tundus et mitte-eestlasest noorukil on see huvitav?
 - Kas oli võimalus keeleõppijal oma rahva kultuurist ja traditsioonidest kõneleda? Mis keeles see toimus? Kas see oli huvitav? Miks?
 - Kokkuvõttes, kuidas projekti tulemusi hindab, mis oli hea ja peaks tulevikus olema? Mida võiks mitte olla? Miks?
 - Kas on säilinud side peres olnud noorega?

Keeleõppija vanemate intervjuude struktuur (pereõpe)

- Projekti eelsed tegevused
 - Kuidas leidis pereõppe ja millised olid tingimused (keeleoskus, suhtlus eesti keeles, muud kriteeriumid)? Miks soovis, et laps osaleks?
 - Milline oli tema lapse reaalne keeleoskus enne projekti, kas tal olid eestlastest sõpru, kas ja kuidas sai tema laps eesti keelt kasutada igapäevases elus?
 - Miks saatis lapse eestlaste perre (motivatsioon; kas ainult eesti keel)?
- Keeleõppe projekt (pereõpe)
 - Mis jäi lapsele kõige rohkem meelde? Mis avaldas kõige positiivsemat ja mis negatiivsemat muljet? Millest kodus rääkis?
- Projektijärgne hinnang
 - Mida projektis osalemine on muutnud tema lapse elus? Kuidas ja miks?
 - Kas on muutunud eesti keele kasutamine? Kuidas ja miks?
 - Kas edaspidi koolis on edukus eesti keele tundides paranenud?

- Kas on tekkinud eestlastest sõpru? Kas side tugiperega on säilinud? Miks ei ole?
- Kas on muutunud suhtumine eestlastesse? Kuidas? Milline ta oli varem ja milline nüüd?
- Kas soovib et tema laps edaspidi osaleks keeleõppe projektidest? Miks? Mis tingimustel?